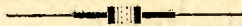

497179

BIBLIOTEC'A
SATEANULUI ROMANU.

Descępta-te Romane!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

REDACTORU-EDITORU:

N. F. Negruzii.

CARTEA IV.

GHERL'A

Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu 1882.

Doué lucruri trebuie se lipsésca unui poporu: *uitarea* si *iertarea*, — si alte doué trebuie se-lu impodobésca: *recunoscinti'a* si *resbunarea*. Poporulu inzestratu cu aceste insusiri e demnu de unu viitoriu stralucitu si de una viétia neatêrnata, cà-ci va avé destula potere pentru a-si aperi mosi'a stramosiésca si a-si câscigá stim'a si respectulu veciniloru, fia acesti'a dusmani séu amici.

Uitare se nu dee celoru jertfiti pentru tiéra, — neci *iertare* strainiloru dusmani poporului, cu vatátu mai multu candu acesti'a injunghiandu tiér'a cu pumnalulu nedreptatiei si indrasnelei, o trunchiéza pre veci.

Recunoscinti'a poporulu trebuie se aiba pentru eroii cari cu pretiulu vietiei loru, prin cuventu séu prin fapte, s'au luptatu pentru patri'a si natiunea loru, — *resbunare vecinica* se jure neimpacatu protivniciloru seculari.

Imperatés'a lunei.

— *Poemu istoricu.* —

„Armonie
Amicie
Si fratie
Pe vecie.“

I.

Fost'a-odat'-o-'mperatésa
Decátu care mai alésa
— De candu lumea, povestese —
Nici c'-a fostu sí nici ca este.
Tronu-i erá intr'o tíera
Unde-i vecinicu primavéra,
Si-unde díle totu cu sóre,
Nopti cu luna, stelisióre
Suffetulu tí-lu facu se sbóre
Pe aripi nemuritóre
Susu spre bólt'a lucitóre,
Si-anim'a se totu iubésca
Sí mereu se 'ntinerésca.
In cea vesela gradina
De-a naturei farmecu plina
— Cá unu geniu ce domnesce
Universulu cátu traiesce —
Geniulu celei domnitóre
A fostu uniculu sub sóre
Ce-a domnitu intrég'a lume
Cu-alu seu sceptru de renume.
De prisosu e de-aretatu
Cu cuvinte 'n lungu si latu:

Câte tieri, câte popóra
I-i eráu ascultátóre
Mândrei nóstre domnitóre,
Séu ce-averi sí ce odóre
Contineau a ei comóre?...
— Cà-ci déca amu spusu odata
Ca domniá ea lumea tóta:
Cine óre nu 'ntielege
Ca totu ea poteá direge
Ori si ce dupa dorintia
Sí dupa a sa vointia?...
„Dar“ — dícea cate odata
Suveran'a intristata: —
*„Fala góla a puterii
E cá florea primaverii:
Cându o bruma o lovesce,
Pléca capulu vescediesce
Si numai virtutea este
Tielin'a, unde 'nfloresce:
Fala, glorie, renume
Pentr'unu domnitoriu din lume.“*

Dup'acésta axioma veduvit'a domnitóre
Se siliá mereu se crésca ale sale copilióre:
„Cinci“ — cá radiale aurorii, ce la ostu candu se
fivescu

Intunereculu dispare, negurile se topescu;
Tuscinci muse 'nspirátóre
Cum n'au mai fostu pe sub sóre;
Tuscinci flori ce te incânta
Sí simtîrile-ti framênta;

Tuscinci sprintine princese cu tienuta 'mperatésca,
Dine pe pamentu ivite de prin lumea cea cerésca.
Pe-aste dine maiculiti'a câte-odata le chiamá
Lânga dens'a, sí cu vóce lina, blanda li dícea:
„Dragele mele copile!
Cine póte scí ce díle

Viitoriulu ni ascunde
In misteriu, ce-lu patrunde?...
Eu sîntu cea mai fericita
Candu me vedu de voiu iubita,
Sî candu vedu cu multiemire
Sî-intre voi acea iubire...

Dar' candu ór'a despartîrei va suná si-are se mérga
Cá regina fia-care dintre voi in lumea larga,...

Se tiéneti atunci a-minte

Ca v'am dísu aste cuvinte:

*Libertatea si dreptatea in a vóstre-imperatii
Se formeze fundamentulu. Iar' pe-aceste temelii
Se claditi pétr'a virtutii, care unica opresce
Ori-ce-orcanu de pustiire, ce asupra-i se pornesce.
Se mai cimentati zídirea cu cimentulu de cultura
Sî veti deveni in lume focularie cu caldura,
Ale caroru radie-oru face pe pamentu se infloresca
Floricele ce crescú numai pe campi'a cea cerésca,
Tirani'a s'o infrangeti ori si unde s'ar ivi.
Limb'a voastra stramosiésca invetiati a o iubi.
Dusimani de-arú fi se se scóle contra ori carei*

[din voi:

*Se-i combateti impreuna — un'a se fiti la nevoi! —
Si 'n sfersétu iubite fice — e dorinti'a cea mai vie
Si vointi'a mea de mama: Intre voi se nu se scie
Nici odata ce-i intrig'a; ci devis'a se ve fie:*

„Armonie
Amicie
Si fratie
Pe vecie.“

II.

Dupa dulci ani de iubire
Sî 'mpreuna vietuire,
Éta mãre s'a-intemplatu
Ca 'ntr'o dí s'a cununatu
Principés'a cea mai mare
Cu unu craiu de langa mare;

St cu elu apoi s'a dusu
Luandu calea spre apusu.
Dupa câti-va anisiori
Éra vinu alti craisiori,
Mai ieu doue garofitie
Din a maicei gradinitia, —
Urca muntii, mergu in susu
Totu pe cale spre apusu.
Sî 'nea bine nu trecuse
Nuntîle, ce le avuse
Fericit'a maiculitia
Cu-ale sale copilitie:
Candu de-odata s'a latîtu
Vestea 'n curte c'-a sositu
Celu mai mândru sî vestitu
Principe din resaritu
Cu dorintia respicata
De iubirea farmecata:
Pe a patra dînisióra
Se o iee socióra.
Maic'a nu se 'npoatrivesce,
Fiic'a dîce ea-lu iubescce,
Si-astfelu vorb'a e sfersîta
Cu o nunta stralucita.
Dupa nunta se pornescu.
Din-palatu 'mperatescu
Mirele cu-a sa mirésa
Catra tiér'a lui alésa,
Tiéra mandra renumita
Si numita „fericita,“
Ce-i colo in departare
Unde sórele resare.
Raru suntu alte tieri pe lume
C'asta tiéra cu renume;

Raru pamentu se afla altulu cá acest'a se rodésca
Sî sudórea omenésca
Mai bogatu s'o resplatésca;

Raru poporu se afla altulu ca acest'a indiestratu
Cu o anima-asia buna, sufletu asia de curatu;
Raru unde se dai c'aice de frumsetie naturale:
Riuri cu nasipu de auru, munti cu scumpe minerale;
Plaiuri cu paduri umbróse
Si isvóre recoróse;
Lunci, poeni 'ncantatóre;
Siesuri, vâi desfatatóre,
Care tóte la olalta
'Ti facu inim'a de salta
Si cu dreptu sêmti ca-i numita
Tiér'a ast'a... „fericita.“

Fericita erá dara si a patr'a dînulica;
Fericita 'mperatés'a sî domniti'a-i cea mai mica,
Carei'a-i fagaduise tiér'a s'a imperatésca
Sî a lunei remasitia — dreptu avere parintiésca
Moscenire, diestre scumpa — candu ar fî se se marite
Dupa-unu craiu cu falnicu nume, cá surorile-i iubite.
Fericiti eráu cu totii: gineri, maica sî copile;
Fericita erá lumea in acele bune dîle.
Dar' aice fericirea ah! ajunsse la hotaru
Sî de-acum nefericirea vine, vine... vai si-amaru!..

III.

Maic'a-adesse capetá
Carte dela fiic'a s'a,
— Dela fiic'a s'a iubita
Din cea tiéra „fericita“
Ce se afla 'n departare
Unde sórele resare. —
Sî câtu cartea o cetiá
Biét'a muma se 'ntristá,
Incepea a suspiná
Suspiná si lacrimá;
Cà-ci cetiá ea totu sciri rele
Presêmtîri de tempuri grele,

Ce 'ncurendu avea se vie
Preste-a sa imperatie. —

„Scumpa maic'a mea dorita!“

— Dîce fiic'a ingrîgita

Intr'o carte mai tardîe

Care astfeliu ea o serie: —

„Câtu de 'ntinsu e celu pustîu

Din spre ostulu aurîu,

Totu e plinu de nori, ce tuna

Si-aducu mare, grea furtuna,

— Grîndina ce-unde lovesce

Totulu sfarma, nimicesce,

Sî pamentulu ce 'ntêlnesce

Intr'o clipa-lu pustiesce. —

Norii suntu dusimani selbatici,

Ce cá ventulu, pe cá aprigi —

Sboru se ducu din tíera 'n tíera

Insemnandu cu focu si para,

Cu omoru, cu jafu, urgie

Ai loru pasi de grozavie.

Eu cá vulturu-am ochitu

Dî sí nópte neadormitu

La acelu potopu cumplitu

Din pustfulu resaritu.

Tíer'a o am inarmatu,

La hotare-am asediatu

Óste câta am potutu,

Am potutu

Sî am avutu,

Sî asia amu asceptatu,

Mama, tempu indelungatu

Pregatita ne 'ncetatu

De-unu resboiu infricosiatu;

Si abia am apucatu

Tîe de scire ti-am datu.

Candu de-odata ét'a... ét'...

Cá unu noru ce grosnicu tuna

Audu ea pamentulu suna

Se cutremura vuesece,
De potopulu, ce sosesce....

Se mai spunu cum m'am luptatu
Cu acelu potopu turbatu?

Se mai spunu c'ostasii mei:

Au fostu bravi cá nescé smei;

Impartîndu fara crutiare

Mórte 'n glótele barbare?...

Spuie-a nóstra vitejie

Largulu campu de batalie

Unde dormu cá 'ntr'o pustie

Somnulu celu de vecinicie

Mii de trupuri inghietiate

Dusimanóse ne'mpacate,

Ce venir'-a ni combate

Scump'a nóstra libertate.

Spuie armele sfarmate

Sî pre-acestu campu aruncate,

Cum sei' fiic'a-ti se respinga,

Se invinga

Sî se stinga,

Pe dusimanii, ce-i impinge

Sórtea de a se atinge

De-alu seu bratiu neobositu

Si de-unu falnicu dieu scutitu.

Cá o stânca, ce sta 'n mare

Si-ori ce valuri de 'nundare,

Ce asupra-i se pornescu,

De-a s'a pétra se sdrobescu

(Far' se fia stânc'a 'n stare

Se oprésca 'ntrég'a mare:)

Astfeliu mama eu am statu

Contra valului turbatu, —

Dar' in cale-i se-lu oprescu

Sî de totu se-lu nimicescu

N'am pututu. Si-acum s'a dusu

Sî se duce spre apusu,

Cá locust'a flamendîta
Totu ce viéza se inghita,
Totu pamentulu se-lu robéscã
Sî pustíulu se-lu latiésca.
Reci fiori 'mi trecu prin vine
Candu gândescu, maica, la tine,
L'ale mele dragi surori
Sî la acei negri nori,
Ce spre voi s'au indreptatu
Sî se 'ndrépta ne 'ncetatu ;
Dar' a dá Dumnedieu santulu
Sî va fî precum mi-i gândulu :
Norii voi îi veti opri,

I-ti sdrobí

I-ti nimicí,

Si noi totu 'omu fî ce-amu fostu :
Alu virtutii adapostu,
A popóreloru faclie
Sî a lumei temelie.

IV.

Candu o grija, o 'ntristare
O durere-apesatóre
De unu sufletu s'au legatu
Sî-lu muncescu neincetatu :
Atunci lécu pentru durere,
Alinare, mangaiere,
E speranti'a ca in fine
Trebue ér' se fia bine.
„Trebue ér' se fia bine!“
Cugeta sî fica 'n sine,
Fiic'a dela resaritu,
Dup'acelu potopu cumplitu,
Ce dupace s'a sdrobitu
Cá de-unu munte neclintitu
De alu seu bratiu otielitu —
Cá o furie-a pornitu
Spre apusulu liniscitu,

Surori, maica, amenintiandu,
Totu pamentulu îngrozindu. —
„Trebue ér' se fia bine!“
Astfeliu spera ori sí cine
Candu o sórte rea-lu lovesce
Fara scire fara veste.
Dar' speranti'a-adesiori
Este-unu visu amagitoriu,
Care 'n somnu te magulesce
Sí sémțirile-ti rapesce,
Ér' din somnu candu te trezesci
Remâi rece sí simtiesci
Ca placerea ce-a gustatu
Intr'o clipa a sburatu,
Ér' durerea a remasu
Cu-alu seu chinu si-alu seu necasu-
Visu a fostu, unu visu feric
Si speranti'a-acelei fice,
Unu visu dulce ce-a 'ngânatu
Alu seu sufletu intristatu.
Dar' din somnu candu s'a treditu
Ea serman'a s'a uimitu,
S'a uimitu
Sí s'a 'ngrozitu,
Câ-ci prin lume-a auditu
Unu glasu tainicu, nadasitu;
„Dusimanii au navalitu;
Pa pamentulu maicei tale
Insemnandu urmele sale
Cu ruini, lacremi si jale.
Maic'a-ti li-a esitu in cale
Cu-a sa óste pre o vale
Sí cu ei s'a mesuratu,
Vitejesce s'a luptatu;
In sfêrsitu inse-a slabitu,
Dusimanii au navalitu
Inspre ea s'au repeditu

Sî de mórte o-au ranitu.
Apoi óstea i-au respins'ó,
    Au invins'ó
    Sî au prins'ó,
Sî cu dens'a a prins'-o 'n mâna
Sî pe fiic'a-i cea mezina,
Care-acuma e legata,
Ferecata, 'ncatusiata,
Sî 'intr'ó temnitia-aruncata,
— Intr'ó négra inchisóre, —
De-unde nu mai vede sóre. —
Totu asia de amarite
Sî de sórte greu lovite
S'afa astadi sî tustrele
Celelalte surorele
Dela apusulu inundatu
De potopu 'nfricosiatu.
Pretutindene domnesce
Cós'a mortii, ce cosesce
Mii de mii
    Dintre cei vii
Sî de faim'a-i respandita
Tóta fiinti'a-i inlemnita,
Totulu canta se petrunda
In pamentu se se ascunda
Sî de viu mormentu se-si sape
Numai de barbari se scape.“
Aste candu a audítu
Fiic'a dela resaritu,
Sî si-a facutu socotéla
C'-a barbariloru navala
— In locu se se 'npugineze
Sî odata se 'nceteze —
Ea pe dí ce merge cresce
Sî mai tare se 'ndesesce,
Campulu luptei a lasatu
Sî cu sufletu sangeratu

Catra munti a apucatu
Cantandu „doine“ neincetatu;
— Doine de-ale caroru jale
Se trediáu sî munti sî vale
Ce 'ntalniáu in a loru cale,
Sî 'n cuvinte fara nume
Spuneau sortea bieteii mume,
Ce-a lasat'o-orfana 'n lume,
Sî spuneau cu tristi fiori
Sórtea bieteloru surori.

V.

Dar' precum dup'o furtuna
Érasi vine vreme buna,
Erasí sórele s'arata
Susu pe bolt'a 'nseninata
Si-a lui rade iar' lucescu
Si pamentu 'nveselescu;
Totu asia sî acei nori
De barbari navalitori,
— Dupa ce-au cutrieratu
Totu pamentu 'n lungu sî latu,
Sî in gróz'a loru nebuna
Au pusu crimeloru cununa;
Cu incetu 'ncetisioru
De alu sortii ventu usioru
Inceput'-au se dispara
Se se stérgea sî se péra,
Sî in urma-li s'a ivitu
Érasi sórele doritu,
Ce pamentu-a luminatu
Pan'-a fi 'nca 'ntunecatu
Sî de dusimani inundatu.
Antâiu sor'a cea mai mare
— Domnitórea dela mare —
A lovitu in tiranie

Si-a frântu lantiulu de sclavie;
Si-apoi ea dac'a scapatu
La surori a cugetatu:
Si pre ele se le-ajute
Cá se scape câtu mai iute
(Câ-ci si-aduse viu aminte
De-ale maicei dulci cuvinte:
„*Dusimani de-aru fi se se scóle*
Contra ori carei din voi,
Se-i combateti impreuna
Un'a se fili la nevoi!“)
Dat'a-ântâiu deci ajutoriu
Aceloru doue surori,
Ce-eráu mai apropiate
Si cu dens'a 'nvecinate.
Dup'ace'a s'a gânditu
La aceea sora 'n resaritu,
Ce-acum nu se mai sciá
De traiesce 'ncea sau bá,ity Library Cluj
— Câ-ci de-unu tempu indelungatu
Nici unu semnu de traiu n'a datu.
Deci in graba a pornitu
A pornitu
Spre resaritu
Cá s'o caute, elibereze
Si cu dragu s'o 'mbraçisieze.
Si-a âmblatu ea, a âmblatu
Resaritu 'n lungu si latu,
Si pe unde a calcatu
Intru un'a a 'ntrebatu:
„De o fica de 'mperatu,
Ce demultu s'a 'nstrainatu,
Nu cumva pe-aici ati datu?
Nu cumva o ati vediutu?
Câ-ci pe-aice s'a pierdutu. —
Dar' pe câti îi intrebá
Toti din umere stringea;

Și apoi ei îi răspundeau
Ca ei nici o scire n'au.
Și n'odata s'a întemplat
C'acea sor'-a întrebatu
Chiaru pe sor'a ce-o catá
Și dupa care amblá,
Și-atunci sor'a întrebata
— Fiindu biét'a n'strainata —
Totu surorii răspundeá
Pentru ca n'o cunoscea:
„N'amu vediutu acea fiintia!...”

Ah! ce-amaru, ce suferintia,
Ah! ce chinuri, ce torture,
Trebuit'a se indure
Acea sora neferice.

Care-acum de sine díce:
„N'amu vediutu acea fiintia!”

Și ce facia incretíta,
De durere vescedíta,

Ce scimbare in privire
Și in glasu și in vorbire
Și in portu și in tienuta,
Cátu de tare prefacuta
Trebue ca a aflat'-o
Sor'a care-a-ntrebat'-o
Chiaru pe sor'a ce-o catá
Și aevea o priviá,
Candu ea totusi n'a pututu
S'afle vre-unu chipu cunoscutu?
Candu dar' sor'a cea mai mare
A vediutu c'-a sa n'ncercare:

„Pe-astá sora s'o gasésca“
N'a potutu se reusiésca,
Ea cu sufletu intristatu
Catr'-apusu ér' s'a ndreptatu
— Catra tiér'a cea de jale
Leaganulu junetiei sale —

Cu propusu s'o mantuésca
De barbari s'o curatiésca;
Si pe sor'a cea mezina
Ér' s'o fac'-aici stapêna.
Si-astfelu cele sorióre
Patru mandre florióre
Candu alu libertatii sóre
Pe pamentulu loru iubitu
Ér' ca luce au sêmtîtu,
Sî din aeru-i curatu
Alu loru sufletu insetatu
Érasi cu doru a gustatu;
Unu sêmtiu de compatimire
Li-a patrunsu intrég'a fire,
Candu au statu de au gânditu,
L'-a loru sora 'n resaritu,
Despre care-acum credea
Cumca n'o voru mai vedea.

Dar' dup'-unu tempu órecare
Cele patru sorióre
De odat'-au audîtu
Ca departe 'n resaritu
Unu resboiu infricosiatu
— Intre-o fica de 'mperatu
Sî dusimanu-'i s'a escatu;
Sî ca ficei de 'mperatu
Dumnedieu i-a ajutat
In sfêrsitu de a scapatu
Din sclavi'a s'a amara
— Din a dusimanului ghiara. —
Astfelu déc'-au audîtu
Surorile-au si pornitu
Au venitu la resaritu
Pân' la loculu anumitu
— Unde fic'a de 'mperatu
Pe dusimanu-i l'a-ingropatu;

Si pe-acestu campu de 'ntristare
Au vediutu o hora mare
De osteni, carii jucă,
Libertatea o serbă
Si cu fala chiuiă,
(Că-ci din flueru li dîcea
Celu mai mare sî vestitu
Cantaretiu din resaritu.)
Sî de cântecu sî de jocu
Pe surori unu tainicu focu
Le-a patrunsu, le-a farmecat;
Ér' candu fiic'a de 'mperatu,
Care abié s'a liberatu
Catra ele s'a 'ndreptatu
Si-a 'nceputu se povestésca
Sî pe largu se li graiésca:
„Ce-a fostu ea, ce-a suferitu
Câtu in lume a traitu!“
Cine pôte se descrie
Acea mare bucurie,
Candu surorile-au vediutu,
Dupa vorba-au cunoscutu:
Cà ace'a ce graesce,
Din trecutu li povestesc,
Este sor'a loru iubita
Pân' acuma ratacita,
Sî de densele crediuta
Au cá mórta au pierduta.“

Dupa multe 'mbraçiosiari
Sî focóse sarutari
Ce surorile si-au datu
Candu tuscinci ér' s'au aflatu;
Dupa multe amintiri
De trecute suveniri,
Din acelu tempu fericitu
Candu maicuti'a-inc'a traitu;

Tuscinci manile si-au datu
Sî 'ntre-olalta au juratu:
Câtu oru fî ele 'n viétia
Numai dup'acea povatia,
Ce-adesu maic'a loru li-a datu
Se urmeze neincetatu.
Pline de insufletire
La o hora de unire
Apoi tóte s'au luat
Sî pe câtu tempu a jucatu
— Intre alte chiuituri
Chiuituri sî respunsuri
Ce pe rându le totu dicea —
Sî acest'a s'audia:

„Sorióre 'ntre noi fie
Totdeauna'a veselie
Armonie Sî fratîe
Amicie Pe vecie!“

Constantinu Morariu.

Central University Library Cluj

Florica lui Draganu.

— *Novela.* —

Pre tempulu lui Stefanu celu mare, Moldov'a devenisè obiectu de admiratiune.

Prin virtutile domnitoriului si bravur'a romanésca, prin forti'a armeloru si victoriile stralucite portate in contr'a poloniloru si a unguriloru atrasesè atentiunea lumei intregi.

Tiér'a, acést'a tiéra binecuventata de Domnedieu, erá stórsa si depradata de multe-ori. Dar' popórele belicóse nu cunoscú ostené'la luptei. Se batu si-'si apara foculu si vétr'a pâna î-i mai curge sângele prin vine.

Ast'feliu erá Romanulu. — Eroismulu î-i erá in sange, si luptele continue î-i facusè draga campani'a.

Totu cetatianulu erá ostasiu in tempuri de nevoi; totu Romanulu aseptá invasiunea inamicului cu arm'a in mâna.

În tempulu de pace — déca erá pace pe unu momentu — prindea córnelé plugului, tragea brasda lunga si ará pamêntulu pe care 'lu scapase cù sabi'a; si in órele de repausu, povestindu luptele petrecute. 'si invetiáu copii cum se cade, cum se móra pentru tíera. Le spuneau cà acestu pamentu ce produce pane, l'au moscenitu dela stramosi, si l'au tienutu cu arm'a, — 'lu voru lasá la ffi, se-lu tiena cu arm'a.

Si cându í-i chiemá tíer'a éra: lasáu plugulu in brasda si mergeau.

Oh, ce tempuri, — oh, ce tempuri!

Si Domnedieu binecuventá ostenelele loru. Pamentulu rodea si-si nutriá fiii cá si o mama buna.

Plugulu, labórea le producea pâne; sângele cu care 'lu îngrasiá le producea viétia libera.

Oh, si câtu sânge a mai avutu acestu poporu!

Pre acele tempuri traiá in Moldov'a unu boieriu be-tranu cu numele Costea Draganu.

Ei, multe díle, câtu bune câtu rele, a fostu petrecutu betranulu Draganu pâna-ce albise! Elu erá unu monumentu, o istoria întréga, istori'a lapteloru ce petrecuse tíer'a in tempu de siesedieci de ani.

Cum 'ti sciá elu povestí in serile de érna luptele lui Bogdanu si alui Arona Voda cu polonii, espeditiunea in Transilvani'a, batai'a cu Mathi'a Corvinulu la Baia, mórtea lui Berendei si fug'a faimosului Corvinu. — Si elu in tóte a fostu de facia, la tóte a luat parte si din tóta batali'a a câscígatú câte o frundia din laurii nemurirei.

In lupte si-a petrecutu tóta viétia, si numai doue su-veniri avea scumpe: amorulu din dílele junetiei si suvenirea mariloru invingeri.

Dar' avea betranulu o dorere mare de care nu mai uitá in veci.

Avea o fíca, frumósa cá o primavéra si buna cá unu angeru. Ea-i stergea sudorile si negurele de pe frunte, — ea-i adhiá crinii cei albi, ea-i indulciá dílele; dar' Ddieu nu-i dadusé fetioru.

Florici'a lui Draganu prin frumseti'a, bunatatea si nobletii'a animei era adorata de toti. La peti'orele ei se depusesè deja comori, nume — si totu ce p'ote dori o tenera feti'ora, — si totu ce p'ote dori ambitiu'nea unui parinte; dar' Ddieu nu-i dadusè fetioru, si betranulu doria' fetioru.

Avea mosii frumose, trecutu gloriosu, ti'era scumpa, inimici multi, — dar' nu avea cui se le lase de moscenire. — Pe a cui mâna se-si lase ti'er'a, pe a cui mâna se-si lase inimicii; cene se ocupe locul lui in tempuri de nevoi?

Pre acelea tempuri diceau betranii fetioriloru sei: Éta, fetiorulu meu, mosi'a stramosiloru, éta sabi'a loru! Acestea le-am moscenitu eu, acestea ti-le dau ti'e dreptu moscenire. Éta mosi'a se traiesci din ea, éta sabi'a se o aperi. Din acestu pamentu au traitu mosii nostri: din acest'a se traiesci si tu. Cu acést'a sabia o-a aparatu mosiulu meu; elu mi-o-a predatu mie cu fala, — ér' eu ti-o dau nepatata si fara rugina. Pórta-o si tu cu fala si cu onóre. In giurulu nostru inimicii cá frundi'a: — bate-te si-i invinge, si nu suferi rusine precum n'au suferitu mosii nostrii. Noi 'ti predâmu o ti'era viteza si o sabia nepatata: predâ-o si tu nepotiloru tei asié precum o-ai moscenitu.

Asié 'si faceau betranii testamentulu pre acelea tempuri!

Mosiulu Draganu era aprópe de grópa, si nu avea cui se-si testeze sabi'a si inimicii.

Pre frunte avea o taietura lunga si grea, i-o dadusè unu fetioru de tataru; in peptu avea o rana vindecata: suvenirea unui iataganu turcescu, — cu acestea remasesè detoriu mosiulu Draganu. — E betranu, a slabitu, peti'orele nu-lu mai ti'enu, mânu'a nu-lu mai servesce, — si nu avea cene se-i platésca detoriile.

Ei, si unu Capitanu Moldovénu nu moria' detoriu pre acele tempuri!

Acestea cugete, acést'a dorere 'lu framéntáu pe betranu.

Intre astfeli de cugete 'lu aflá odata, cu capulu pe mâna, Florici'a, cea mai frumósa flóre, celu mai bunu angeru.

Betranulu siedeá cotitu pe mâna si priviá încordatu inaintea s'a.

Faci'a-i erá mohoríta, — ochii, acei doi ochi ageri de vulturu, incruntau — precum incruntau odata in foculu bataliei. Si sprâncén'a-i mare erá redicata cá aríp'a vulturului si facea nesce cretie afunde pe fruntea cea inalta.

Copil'a se apropiá de elu cu gingasia si dragoste, si punéndu-i mân'a pe umeru privi la elu cu gratia.

Betranulu 'si plecá ochii cei severi, cá si cându ar' voi se ascunda deinaintea inocentei copile orcanulu ce se freméntá in internulu lui.

Dar' copil'a cetiá in faci'a lui cá si intr'o carte pe care o invétia demultu.

— Tatica draga, díse ea, tu ai o tristétia, si mie nu mi-o spúi.

Betranulu strinsè capulu copilei la peptu si-i sarutá fruntea cu dragostea unui parente.

— Ba nu dragutia, nu-su tristu. Mi-am adusu a-mente de cev'a si picasemi pe cugete, alt'a nimica.

— Vedi tatica draga, éra ascundi cev'a de mene. Scii cátu me superi déca nu me impartasiesci in cugetele t'ale?

— Hei, dragulitia!... Sosescu tempuri mari cu cugete mari, — tempuri de barbati si fapte de barbati.

— Si apoi tu, ostasiu si democrat, 'ti faci privilegii la cugete — díse copil'a gratiósa si sarutându fruntea betranului.

— Tu esti femeia, drag'a tatei, si cugetele suntu pentru barbati. Tatarulu vine, tiér'a-i in arme....

— Tatica, 'lu intrerupsè copil'a. N'ai dísu de multe-ori cu fala: Copil'a mea e fét'a lui Draganu, si Draganu a portatu lupte grele, — a fostu barbatu. Si sangele nu se face apa. Me-ai crescutu si barbatu si femeia. Mi-ai aretatu icón'a mamei si ai dísu: fii asié cum a fostu ea, mi-ai aretatu sabi'a t'a si mi-ai dísu: acestu fieru ascutitu 'lu stiméza, elu e fal'a barbatiloru, scvtulu femeiloru; mi-ai povestitu de lupte grele si mi-ai dísu: acele au rescumperatu viitoriulu pentru tíera. Si eu am adoratu icón'a santa a mamei mele,

si-am spalatu sabi'a de pravu si o-am tienutu cá unu lucru santu. Sciu tórce, sciu tiese, sciu cósá si 'ti sciu face de mâncare; dar' sciu manuíá sabi'a si iataganulu, doboru paserea in sboru si dáu la tiénta din spatele calului. Barbatu si femeia — n'am eu unu dreptu la cugetele tale!

— Ah, cá-ci nu te-a facutu Ddiu barbatu! — eschiamá betranulu esaltatu si strinse in brăgia pe Floric'a cá pe unu copilasiu micu.

Apoi continuá betranulu cu dulcétia:

— Mie mi-a datu Ddiu cea mai buna copila pre pamentu, — í-i multiemescu de darulu ce mi l'a datu si me inchinu lui; dar' nu mi-a datu si unu fetioru. Tatarulu e la Volg'a, anteposturile au trecutú ap'a se deie navala in tiér'a nóstra. — Cene erá barbatulu in tempuri de nevoi, care sariá antáiu si alergá din otaru in otaru si alarmá tiér'a? Cene mergea in fruntea bataliei, cu sabi'a scósa, cu ochi de vulturu, cu anima de leu si cu brăgia de feru? Cene decidea lupt'a, cene presentá arm'a resboiniciloru iavingatori in faci'a lui Stefanu Voda? — Acel'a erá Draganu, drag'a tatei, Draganu Moldovénulu! — unde erá lupt'a mai sangerósa, asaltulu mai greu — Draganu diregea lupt'a. — Moldovenii cunosceau glasulu meu, si veniáu si se aruncáu cá leii pre pagánu si invingeau. Chantatarulu vine, Stefanu Vod'a a impumnatu sabi'a, si eu — eu nu-su la drépt'a lui. Cene va ocupá postulu meu, — cene va duce stindardulu in fruntea Moldoveniloru?

Betranulu ostasiu erá esaltatu. Cuvintele lui eráu eruptiunea unei patime ostasiesci — de-antáiu poternica, apoi din ce in ce stramutandu-se intr'unu accentu alu dorerei pâna mai pre urna incetá cu ochi plini de lacrimi.

— Oh iubite tata, dise copil'a emotiunata. Domnulu Stefanu e trédiu, si care tíera pe pamentu are unu domnu cum are Moldov'a? Moldovenii suntu la otara, si cine se bate cá Moldovénulu? Cându a fostu lasiu Moldovénulu in lupta? — Betranii slabescu si le urméza altii, teneri, cu poteri nóue dar' cu acel'asi sufletu si cu acelea-si virtuti. Fii liniscitu, te rogu, tíera are voinici si tatarulu se va intorná cu rusíne.

Tu ai ereditu din betani o sabia vitéza, o-ai portatu cu fala si o lasi nepatata....

— Cui? sbierà betranulu ostasiu si sari in petióre cá muşcatu de sierpe.

— Cui? strigà éra.

Ochii copilei se umplura de lacrimi.

Dar' betranulu observà dorerea ei si o prinse de mâna si incepù a o mangaiá.

Si se mangaiá unulu pre altulu, asié cum se potu mangaiá dóue suffete bune si iubitóre.

Dupa unu tempu continuà:

— Nu te superá, dragutia, — asié de multu am iubitu tiér'a, campani'a, si glori'a. Vedi drag'a tatei — si-'si desvali o parte a fruntei tragându-si perii albi la o parte — vedi drag'a tatei, aci e taietura lunga — mi-o-a datu unu tataru 'nainte de ast'a cu doue-dieci de ani — a fostu voinicu bravu, lovitur'a a fostu bine-chibzuita, lovitura inde-sata — — cu acést'a-su detoriu inca. Am picatu de pe calu si nu i-o-am potutu reintórce. Omulu de omenia nu móre detoriu, si Moldovénulu si platesce ce a primitu in lupta, pâna atunci nu póte morí. Am slabitu, m'au lasatu poterile, si tatarului remanu detoriu. — Draganu trece cá unu focu mare — cene va platí detoriile mele?

Floric'a erá rumena cá o flóre. Privi lungu la tata-seu apoi díse unu cuventu — unu cuventu fatalu:

— Eu!

Betranulu zimbi cu fericire si strinse capulu copilei la peptu.

— Leulu nasce leu, drag'a tatei, copil'a tatei. — Femeile inse au altu rolu, puicutia, armele suntu pentru barbati.

— Eu tata — díse copil'a resoluta. Pe Chantataru 'lu va invíngé o femeia, si acést'a femeia va fí Floric'a lui Draganù.

Erá nópte ventulu suflá fantasticu pe su feresti, se pareá cá si elu dícea cev'a in acestu momentu solemnu.

— Nópte buna! dîse betranulu, sarutanduf runtea Floriceî. Nópte buna, bucurî'a sufletului meu. Culca-te si dormi in pace, si viséza-te tu cu raiulu vietiei, cu fericirea tenere-tieloru tale.

— Nópte buna, tata draga. Dormi liniscitu si viséza visulu fericitîloru, viséza ca nu iubesce nimenea cum te iubeseu eu pe tene.

Copil'a a esitu.

Si a intratu in odai'a s'a, o odaia mica si arangiata eá o capela santa. O mesutia mica, alt'a de toileta, unu patu, câtev'a scaune, — si pe pareti icóne sante: patimile Mantuitoriului insîrate in sîru chronologicu, apoi de-asupr'a patului inca doue icóne: un'a a preacuratei Maria si ce'alalta o icóna asemenea santa: icon'a mamei ei.

Florice'a se apropiá de mesutia, redicá o cutie mica si scóse unu biletu.

Pe acestu biletu scrise „Vino indata!“ — Apoi chiamá unu servitoriu si i-lu dadù.

— Ambla in degete, incetu, se dorma liniscitu....

Betranulu Draganu inse nu dormiá.

Dupa-ce se-a departatu copil'a, si-a chiamatu servitoriulu.

— Adi amu serbatóre, baiete, — dîse betranulu.

Servitoriulu erá albu pe capu, dar' Draganu 'i dîse baietu. Asié i-a dîsu inainte de ast'a cu patru dieci de ani, asié-i dîcea si astadi.

„Hainele mele!“ — eráu vestmentele de parada militaresci.

— Ada-mi hainele. voi se me imbracu.

Servitoriulu cunoscea virtutile. slabitiunile si capriçiiele betranului, deci se departá.

Si-i aduse mondurulu de parada, bréulu intr'auritu, calciuni cu pinteni, sabi'a cea scumpa. Si betranulu se imbracá cu ajutoriulu servitoriului din capu pâna in petióre, apoi luá sabi'a in mâna si prinse a taiá cruci in drept'a si in stâng'a prin aeru.

Si in ochii lui ardea o flacara ce nu o vedi numai in ochiu teneru, faci'a i-o inundá unu feliu de rosiétia si se pareá mai teneru cu doue-dieci de ani.

Servitoriulu totu tacea si facea cum i demandá.

— Te gata baiete, vomu porní lu Sucév'a. Tatarulu vine, tíer'a e in arme, — — voiu merge la curte se véda, se scie Moldov'a cá Draganu mai traiesce.

— Hei, suntemu betrani, stapâne, — calea e lunga si obositóre, — altii suntu chiamati adi....

— Betrani, baiete, betrani; dar' sufletulu e teneru in noi. Vréu se mai stau la drépt'a lui Stefanu pe unu momentu, apoi se stringu man'a tovarasiloru si se-i petrecu unu pasiu. Vomu porní si noi adi mâne pe o cale lunga, se ne petréca si ei — tovarasii.

Servitoriulu se plecà si esí.

— Numai in degete incetu... se dórma Floric'a — numai incetu — strigà betranulu dupa elu.

Apoi s'a pusu pe unu braçiaru mare si a prinsu a medită.

— Numai incetu, se dórma Floric'a; — dar' Floric'a nu dormiá.

Si mai erá inca cev'a ce nu o lasá pe ea se dórma, cev'a inaltu si luminatu cá si ceriulu, afundu cá si marea, largu cá totu pamentulu, mai dulce cá visurile dulci si imbetatoriu cá mórtea.

Edificiulu avea o terasa larga, si in giurulu ei arbori stufosi si verdi. Pe acést'a terasa siedea Floric'a. In anim'a ei doue sêmtiuri, unulu luminatu cá ceriulu, altulu intunecatulu si greu cá pamentulu.

Lânga ea — mâna in mâna unu — capitanu din óste, unu voinicu cá unu braðu.

Lun'a erá pe ceriu si luminá fantasticu, amorulu in sinu si luminá si mai fantasticu. Crengile arboriloru se inchináu si se indoiáu cá si candu si ele s'aru inchiná semtiului ce fericesce tenereti'a, — si ventulu de véra asié de doinicu sioptea o siópta santa, o limba pe care numai cei teneri o pricepu.

— Sandre, incepù Floric'a, si la acestu cuventu erumpse in plânsu.

— Sandre, va veni o di, cându departe unula de altulu, aruncati in vârtegiulu sortiei, espusi la ispite — amorulu nostru va fi pusu la probe mari, — crede-vei si atunci ca te iubescu?

Junele o strinse in bracie cu o dragoste infnita.

— Florica, inaintea lui Domnedieu esci filantiat'a mea. Ddiu a auditu cuventulu: te iubescu, — si se trecemu prin tote valurile si fatalitatile vietiei — eu nu voiu crede decatu ce'a ce ai disu tu: te iubescu.

— Va veni o di, Sandre, cându tota lumea va dice, vei vedé tu cu ochii, ca alergu dupa unu fluturu, si acelu fluturu nu va fi asié de fericitoriu ca amorulu nostru. Tota lumea, se pote ca-mi va dice nebuna — crede-vei si atunci ca te iubescu?

— Oh Florica, drag'a sufletului meu. Lumea crede dupa credinti'a ei, amorulu crede dupa credinti'a lui. Eu credu ce'a ce dici tu si nu voiu desperá in veci.

— Va veni o di Sandre, si acést'a di va fi grea, cându eu 'mi voiu imbia man'a unui barbatu, si pote ca va veni apoi si cea din urma cându va trebui se-mi tienu cuventulu — crede-vei si atunci ca te-am iubit?

Pe faci'a junelui se trasé o cetia palida ca unu velu de morte.

— Ce'a ce ai disu tu Florica, acé'a e credinti'a mea. Credu in Ddiu si in amorulu ce me fericesce.

— 'Ti multiemescu Sandre, — Domnedieu binecuvinte credinti'a t'a si amorulu nostru. Mâne pleci la óste, am doritu se-ti mai spunu acestea cuvinte grele. Mergi cu Ddiu si cu amorulu meu. De vei cadé in lupta, voiu veni la tine; ér' de vei re'ntorná si nu vei mai aflá pe Floric'a — plânge unu siru de lacrimi, cununa pe momentulu meu.

Si lun'a asia de fantasticu priviá, si frundi'a asié de doinicu plângea....

II.

Erá pe la anulu 1466.

Tatarii din Crimia se asiediasera pe Volga si prinsera a pradá marginele Moldovei.

Stefanu Voda li esí înainte si tabarí facia cu Volga. Cortulu printiaru statea pe o culme de dealu si Moldovenii tieneáu frontu cu armat'a turcésca.

Colo 'n culme erá Stefanu celu Mare in sfatu cu boerii terei, si asceptá miscarea posturiloru pentru de a incepe lupt'a.

Vis-a-vis printre nesce dâlme intinse se vedeau corturi, stindarde din taber'a lui Chan-Tataru.

In castrele Moldovene, lângá cortulu domnescu, aprópe la o mésa improvisata, siedeau impregiuru doispredece insi, doispredece capitani.

Toti barbati mustetiosi, portati in lupte, numai unulu cu mustetie subtíre, sulegetu si inaltu cá unu bradu teneru se parea mai neespertu. Dinsulu erá celu mai nou între capitani.

Toti eráu inarmati greu si asceptáu semnalulu se-si ocupe fie-care postulu seu.

Tempulu trecea in combinatiúni si meditatie la planulu de bataia, apoi in glume, conversându de aventuri, de mândre si de amoru.

In castre erá tacere profunda.

Moldovenulu cându pornesce la batalie duce fluverulu cio-banescu cu sine. Unulu fluera, ceialalti se insíra in cununa si batu hor'a si chiuescu cá la nunta. Jóca in faci'a mortiei sí-i ridu in ochi.

E firea romanului. — Asié a facutu la Dumbrav'a rosia, la Rahov'a, la Baia, la Calugareni, cá si la Plevn'a.

Dar' in tabera erá tacere profunda — erá avisu dela comand'a suprema.

Focurile eráu stinse, armasarii infrênati, armele in piramide lungi, si Moldovenii tredi si intinsi pe fole in povesti.

Eráu avisati. In diori de diua se vá incepe foculu, si acestu focu va fí mare.

Demantia cându va rosí ceriulu, va rosí si pamentulu: ceriulu de diori, pamentulu de sange.

Cei doispredece capitani aveau acel'asi rolu pe diu'a de mâne, rolu insemnatu de unde nu va lipsí ochiulu si atentiunea domnului.

Dela virtutile si barbatî'a celoru doisprediece va aternă succesulu in mare parte. Acést'a o scieau capitani. — — Curgea in vinele loru sânge Moldovenescu — diu'a de mane erá o di mare pentru ei, o di de serbatóre, serbatórea gloriei seau a mortiei.

Si cum stateau in giurulu mesei inaintea cortului, éta, se ivi unu calaretiu, albu cá néu'a. Pe facia avea unu velu albu ce aternă lungu in bórea serei.

Calaretiulu 'si redicà velulu si lasà a i se vedé faci'a cea frumósa.

— Capitani! strigà ea, man'a mea celui mai bravu.

Doisprediece sarira in petióre de-odata, doisprediece barbati cá doisprediece bradi; atâti'a ostasi cá atâti'a lei.

Dar' Floric'a trecù in fug'a calului pirntre corturi cá o naluca. Prin nópte se vedea alba trecându cá o visiune prin aeru. Se parea unu angeru care vine pe campuri de lupta se sarute fruntea mortíloru si se sufle radia de gloria pe lînga fruntea eroiloru.

Capitani remasera uimiti. Pe faci'a fie-carui se ivi o rumenêla, numai faci'a unui'a — faci'a celui mai teneru deveni palida.

Si capitanulu, acelu mai teneru, se parea cá aude atunci nesce cuvinte pline de dragoste si pline de dorere: va veni o di cându voiu alergá dupa unu visu, — lumea me va crede nebuna, — crede-vei si atunci cá te iubescu?...

Unulu din capitani, celu mai betranu, cu mustéti'a grósa si négra cá carbunele se scolà in petióre.

— Tovarasi! cine e mai bravu intre noi?

— Eu! strigarà douesprediece glasuri de-odata.

— Se traíti fratíloru! ati respunsu pe moldovenía, se traíti. Demanétia se incepe joculu, róta la hora, si nu uitati pâna veti fí víi: „mân'a mea celui mai bravu.“

Diorile crepáu. Si in acestu momentu Stefanu Voda se ivi inaintea cortului, si i se adusè calulu.

Capitani se sculara, 'si legara sabiile, — 'si strinsèrà manile toti cá nesce frati, apoi esíra si-si ocupara totu in-sulu postulu seu.

Stefanu dadù semnalulu, si in castre se batù alarma. Tatarii se ivira pe sub pól'a unei paduri si incepura foculu.

Urta! Moldovenii se aieptara cá tatarii selbateci, cá si smei din povesti.

Pe o dâlma 'n departare statea in podóbe ostasiesci, legatu cu turbanu pretiosu si impenatu cu pene mari Mainacu, feciorulu lui Chan-tataru, pe unu calu albu.

In giurulu lui pasi si svetnici turcesci si tataresci din Crimia, in podóbe scumpe. Junele Chanu doriá se deie probe de vitejie, presemne de resboinicu mare.

Tatarii se ivira dintr'o padure cá frundi'a si cá érb'a. Moldovenii se desfasiurara preste nesce culmi insirate.

Foculu incepù vehementu. Prim'a furia si primul resultatulu decide lupt'a de multe ori.

Tatarii 'si puserá tota puterea dintr'un'a, Moldovenii inse la primul atacu incetara din pasi si pusera petiorulu in pragu.

Fruntea tienea foculu, unu focu grosnicu, ér' marginile si dosulu se angagiá la altu jocu.

Stefanu Voda díse: incepemu alta hora.

Cei doisprediece capitani nu-au datu inca focu.

De-odata inse se ivira tatarii din tóte partile. — Numerulu lorú érá inmensu.

Atunci intrara cei doisprediece in focu.

Aici numai viteji'a estraordinaria póte invinge. Numerulu necunoscutu alu tatariloru surprínsé óstea romana. Capitani sciáu si vedeáu cá aici stá facia viteji'a cu mass'a.

'Si facura totu insulu o cruce santa si pornira.

Si inaintea taberei in acestu momentu se ivi érá angerulu din nóptea trecuta, pe unu calu aprigu, albu si frumosu cá o fantasma. Cu sabi'a scósa, cu man'a redicata susu in aeru.

Sandru, junele capitanu érá ingalbinl.

Unu tempu trecù si elu nu mai érá in sírulu celoru unsprediece. S'a pierdutu in multíme, a cadíutu.... nu se scie.

Lupt'a se incinsè pe tóta lini'a, o lupta de smei. Sunetulu armeloru, strigatele soldatiloru, rênchediatulu cailoru, glasuri de comanda, tropote faceau unu vuietu de gróza.

Stefanu Voda priviá dintr'o culme si diregiá lupt'a; Mainacu, fetiorulu Chanului zimbiá superbu vediendu numerulu inmensu alu tatariloru facia cu o mana de Moldoveni.

Lupt'a erá inversiunata. Ostasii eráu impetuosi, tatarii cá si romanii. Se incaierara braciul la braciul, peptu la peptu. Pumnalele si sabiile Moldoveniloru, iataganele tatariloru se vedeau in departare lucindu in sóre. Taiiau in carne, infigeau ferulu in pepturi, si se tieneau in trênta cá in povesti. Viétia seau mórte!

Dincolo eráu multi dincóce eráu tari. Tatarii se inmultíu de pe tóte cáile, óstea Moldoveniloru deveniá cuprinsa totu mai multu. In foculu luptei se parea cá nu mai e comanda, in locu de marsiu sistematicu se parea numai o turba — — colo in culme nu se mai vedea figur'a inalta a lui Stefanu Voda. — — Domnedieule alu Romaniloru, óre Stefanu si-a pierdutu capulu?..

Printre síruri se vedea inca figur'a cea alba — unu angeru tramisu de Ddieu se inchida ochii mortiloru.

Atunci se audí unu semnalu nou.

Dintr'o culme se redicá unu stindardu romanescu, si pe alta culme se audí unu rãcnetu cumplitu.

Urra! — Moldovenii prinsera poteri noue si tabloulu se schimbá.

Cine se ivesce pe culmea cea de dealu, turbatu cá unu balauru, cu stindardulu in drépt'a, cu frêulu in stâng'a, cu sabi'a in dinti?

Cine se ivesce de pe culmea opusa, inaltu si maiestosu cá unu semidieu, si dà semnalu, unu semnalu, de mórte?

Eroulu cu stindardulu redicatu erá Sandru, junele capitanu. In urm'a lui venáiu Moldovenii chiuindu, — venáiu cá furtun'a, cá und'a, cá potopulu.

Si 'n ce'a culme Stefanu, Domnulu, cu fruntea 'nalta, cu sabi'a scósa, cu perulu in vântu. In urm'a lui o mâna

de români, dar' tóti copii de baba, fetiori de haramu, cari-
'si facusè cruce de-acasa, si vinu pe mórte sigura.

Cesti doi lovira pe tataru din dosu si tataru devenira
incungiurati, si disordinati.

Nu-a fostu mai multu lupta de ómeni — a fostu lupta
de balauri. Numai braciulu si pumnulu mai avea valóre.

In mijloculu ariei erá inversiunarea mai cumplita. Acolo
in mijlocu se vedea figur'a unei femei frumóse, ea erá stin-
dardulu pe lángha care se invêrtiáu eroii si mórtea. In ju-
rulu ei unusprediece capitani cá in giurulu unei icóne sante
— o aperáu cu pepturile lor.

Si candu erá valulu mai greu, se ivi alu doispredie-
celea, sbierandu si impartéindu mórtea, cá unu stálpu de para.
Mâna tenera dar' mâna grea. Pe unde veniá elu veniá mór-
tea, si pe unde trecea elu remanea perire.

— Sandre se audí unu tiêpetu din gur'a Floriceu si
cadiù pe pamentu. Calulu ei cadíu mortu si ea picà jos.

Acest'a fû momentulu celu mai greu. Din capitani mai
eráu numai siese.

O sabia fluera in drept'a si in stâng'a, si in giurulu
ei cadea capatínele. O vóce strigá poternicu: Florica!

Naprasniciu lu Stefanu treceau in drept'a si in stâng'a
-- maturáu campulu.

In mijlocu unu atletu cu sabi'a sangerósa, cu frun-
tea góla 'si puse sabi'a in téca. — Pe siéua tienea o femeia
frumósa.

Si femei'a ace'a frumósa privi in ochii lui dulce, dulce
cá o mangaiere si díse: man'a mea celui mai bravu . . . .

Si pâna-ce a trecutu lupta, colo in culme unu moşnégu
betranu statea, inaltu cá o statua de marmuru, cu faci'a catra
câmpulu luptei si plângea.

Erá betranulu Draganu.

Cu faci'a catra sóre, cu fruntea góla, priviá plângându,
si statea neclatitu; numai pletele cele albe se mişcáu, cum
le sutlá ventulu.

Cine scie, neci elu singuru nu scíá, pentru-ce plânge.
Plângea de dragoste, de dragostea Moldoveniloru, de dra-

gostea gloriei, de dragostea Floriceii. Plângea de fericire ca mai vede odata Moldovenii in lupta, si lupta gloriósa.

* * *

La mésa in cortulu domnescu siedeá Domnulu Moldovei, Stefanu celu mare cu boerii.

La altu cortu erá Draganu cu Floric'a si cu Sandru. Tieneau divanu.

In divanulu lui Draganu dícea Floric'a: Tata, man'a mea celui mai bravu.

— Si benecuventarea mea preste voi, filoru — díse betranulu cu lacrimi de bucuría.

In cortulu printiaru se redicá Domnulu maiestosu.

Facia cu divanulu unu prinsoneriu: Mainacu fetiorulu lui Chan-Tataru.

— Ce vréu boerii? intrebá Stefanu.

— Capulu Chanului — respunserá toti. Moldov'a e pradata, marginile arse, sate si orasie cenusia, barbati ucisi, femeile rapite, copii junghiati — capulu Chanului, Dómné!

Si capulu lui Mainacu a fetiorulu Chanului tatarescu cadiu in ace'asi dí.

Faptu istoricu.

Asié se sférsiáu cei ce veniáu se secere gloria pe campiile Moldovei!

V. R. BUTICBESU.

N'AM NEMICA....

N'am nemic'a 'n marea lume,
Far' unu dulce falnicu nume,
Care-aprinde focu 'n sinu —
Numele: „Romanu!“

N'am nemic'a pe sub sore,
Far' o limba 'ncantatóre,
Care 'nsufla peptulu meu —
Cu resunulu seu!

N'am nemic'a pe sub luna,
Far' o animióra juna,

Care arde pentru tine
Scumpa Romanime.

N'am nemic'a pe sub stele,
Numai dorulu mandrei miele,
Care-e mandra ca o dina
Pentruca-e „romana!“ —

N'am nemic'a 'n sinu-mi june,
Numai suveniru strabune —
Si dorinti'a: se 'nfloréscá
Gintea romanéscá!..

Simeonu Botizanu.

MURGU SI FÉ'TA LUI.

Pe-a Dunarei maluri corturi-'si întinse
Taber'a turcésca de Romani invinsa.
Osmanu-'si numera capitaniii sei
Ce-a cadíutu in foculu crâncenei batâi.

Numera-o dî 'ntréga, lunga dî de véra,
Blastema si 'njura, gieme cá o féra;
Ér' in cortu in lantiuri pre pamentu jacea
Murgu capitanulu prinsu in lupta grea.

Lantiurile-su grele, dar' mai greu-'lu crunta
Dorulu tieiei scumpe, soşiloru de lupta,
Si departe 'n tíera dorulu unei stea:
Unei fiice scumpe ce-orfana-'lu plangea.

Façi'a-i cá unu marmuru — imbracatu in fére
Dar' anim'a-i plânce, plange cu durere.
Si sufletu-i sbóra preste vâi si munti,
Preste ape late, late fora punti.

Nóptea se estinde focurile-su stinse,
Turcii tienu divanulu la lumini aprinse, —
Pe Murgu se-lu piérda sí pe-ai lui consogi.
Tineri cá sí cedrii din Moldov'a toti.

Dar' in cortu apare-o tenera fetióra,
Romancutia draga cá o porumbióra
Si 'mbracata 'n doliu plânce, plange multu:
Me lasáti pe Murgu 'n urma se-lu sarutu!

Toti privescu de-odata façi'a ei de flóre,
Braşíulu ei de dîna, ochii 'n lacremióre, —
Dar' unu turcu i-aréta iataganulu seu...
Murgu stâ cá muntii, dar' suspina greu.

Diu'a vine dalba — si la cortu aduna
Pe consoci, pe Murgu, si copil'a-i juna.
Toti petrecu o mórte brava, de romanu,
Murgu si copil'a amendoi remanu.

— Capitane falnicu de-ti voiesci tu bine
Auru si comóra cere dela mine
Cere libertate cere chiar' domníi,
Vinde-mi óstea mie vinde-o pentru míi!

Astu-feliu díce turculu; — dar' Murgu suspina,
Si-'si redica falnicu vênjós'a lui mâna:
— Va morí romanulu chiar' de míi de ori
Dar' nu-si vinde tiér'a pe-auru si comori.

Turcii 'mbia tronuri, Murgu li denéga, —
Mórte si isbênda striga óstea intréga...
— Nu-mi pasa de mórte Murgu-atunci dícea,
Dar' me dóre, dóre, ah, de fét'a mea!

Jun'a inse 'n pripa, se repede iute
Cu-unu pumnalu de auru sênulu si-lu pàtrunde.
— Mori cu fala, tata demnu de rolulu teu,
Ne-omu vedé ferice susu la Domnedieu!

Turculu se 'nfióra, toti s'-uimescu de-odata,
Murgulu díce-atuncia cu o vóce inalta:
— Ea-e a mea copila, leulu nasce leu,
Ispravesci, pagâne, éta capulu meu!

Arm'a se redica, elu se 'ntórce iute
Si 'ncruntându divanulu striga câtu patrunde:
— Cá romanu moriu falnicu adi de dóue ori,
Inse nu-mi vëndu tiér'a préda pe comori!

V. R. Buticescu.

Colib'a tieranului.

Cui avem noi de-a multiamí romanitatea nostra, da-
tinile, limb'a, întogmirile si amintirile cele mai dulci si mai
scumpe, ce le mai avem dela vechii nostri strabuni?

Au dora bracialoru venjose, armeloru agere care le-au
sémțitu adese ori amaru inimicii nostri? Séu îndurarei, pu-
terei de-a suferi? care inca este un'a, nu știu, din virtúțile
sáu slabitiunile romaniloru?

Ori póte ni s'au pastratu tóte aceste in scrieri istorice,
poetice sáu cum?

Braciale, armele, virtutea de-a suferi îndelungu ne-au
scapatu viéti'a física, ne-au ținutu sufletulu in ose si mosi'a
sub calcâe, cum dîce romanulu: atatu si nimicu mai multu!

Dar' numai cu acestea poteámu usioru, fórté usioru, se
devenimu ori-ce, numai romani nu.

Istori'a ne areta popore cari n'au încetatu a trái, dar'
ceea ce a fostu nu mai suntu, — au trecut, s'au contopitu in
altele si din aceea ce au fostu au muritu.

Astufeliu nu numai pe noi dar' mai multu chiar' si pe
straini inca i preocupa si-i torturéza ide'a, că noi nu ne-
amu contopitu, nu ne-amu schimbatu si n'amu peritu din
ceea ce amu fostu, ci din contra ne-amu ținutu si ne-amu
stracuratu pana adi, prin atatea veacuri si pîntre atatea po-
pore care de care mai inimice si mai rele; ne-amu stracu-
ratu, dîcu, mai curati, mai verdi decatu chiar' acei frati ai
nostri, cari au remasu intr'un'a in patri'a mama.

Ei bine! care au fostu dara talismanulu ce ne-au sca-
patu de perire?

Se mai spunu ore că acést'a a fostu colib'a tieran-
nului!

Aci sub paele afumate, sub babur'a funin-
ginósa, ploata si batuta de ventu, stá ascunsu
larulu, geniulu romanismului.

Pentru că bunii mei cetitori se nu-mi poteti contra-
dîce, ve întrebu: Ce sar' fi alesu de romani deca dela anulu
274 pana adi in locu de romanulu simplu din colib'a tie-

ranésca, ar' fi fostu asia numit'a „intelegintia“ de adi?
Au nu s'ar fi ascunsu o mare parte dupa cuptoriu candu ar
fi miroșitu apropiarea luptei cu poporele barbare? Nu s'ar
fi indesatu cá orbetii la usi'a besericei

La sante posturi
Cu grase rosturi,
Si la alegeri
Cu intielegeri,
Si la togmele
De ciolanele.

Au nu ne spune istori'a patriei noastre, cá mai toti
acei'a cari s'au înaltiatu din poporu, cari au calcatu preste
pragulu colibei, cari au scuturatu opinc'a din petioru, si-au
aruncatu limb'a cu dispretiu, si trecându in taber'a straina,
s'au facutu mai dusmani decatu insisi strainii.

Se mai aducu esemple viue?

Candu aceste fãpturi suntu atatu de despretiuite de cei
pe cari i servescu orbesce incatu a-si vatemã bunulu gustu
numindu-le!

Uitarea si despretiulu fa partea lor!

Noi se ne intorcemu éra la colib'a tieranului.

Tieranulu romanu, iobagiu dincóce si clacasiu dincolo
de Carpati; aici Valachu, Oláh, Bloch, dincolo rumãnu, bat-
jocuritu prin propriulu lui nume si de chiar fratele seu, —
scosu din lege, cá si vit'a, despoiatsu de cele mai sante drep-
turi omenesci, fiintia fugatoria in pamentulu seu, strainu in
cas'a s'a: tieranulu romanu, dîcu, tienù ascunsa, adapostita
in Colib'a sa Natiunea Romana unu síru de veacuri.

Romaniloru! Intrebatu pe dusmanii vostri ce aru fi fa-
cutu ei cu colib'a tieranului de ar fi sciutu, celu pucinu
acum o suta de ani, ce ascunde aceea in sinulu ei? Intre-
trebatu-i, si atunci veti vedé câtu pretiuesce adi colib'a tie-
ranului.

Ei ar' fi ars'o pe rugu cá pe Dosia si pulberea aru fi
aruncat'o pindre venturi. Ei si-aru fi pusu tóte puterile se ese-
cuteze sententi'a renegatului Mathiã Corvinulu, care au disu:
Se stêrpésca din radecina pe blastematii si indaratnicii de
Oláhi si se nu-i lase mai multu pe faci'a pamentului.“

Da, indaratnici! Acestu cuventu documentalu are o adênca insemnatate.

Elu areta, că tieranulu romanu s'a inpotrivitu la totu ce a fostu strainu, n'a voitu se cunósca, n'a voitu se se amestece cu strainulu.

Deca tieranulu romanu ar' fi fostu mai pucinu indaratnicu, deca elu se renegá totu asia de usioru cá frate-seu nemesiulu, boieriulu Mateiu Corbulu (Corvinulu) dela Hunedor'a séu mai bine dela Cincisiu, atunci fora indoiala nu l'ar mai fi amenintiatu cu stêrpire, ci din contra 'lu punea la mész'a nemesiésca numindu-lu „bunu patriotu.“ Dar indesiertu, tieranulu si-a iubitulu colib'a, si-a preferitu panea udata in lacrimi si chiaru mortea, decatu se se renege, se se lapede de legea, de datinile si de limb'a sa.

Éta dar' catu a bine-meritatu colib'a tieranului dela Romanitate.

Noi, cari ne mai mandrimu acuma cu acést'a romanitate, câte indetoriri si câtu de mari, avemu facia cu Colib'a tieranului.

Coliba nefericita, tu, nsicriun santu, care ai pastratu cá o Comora limb'a strabuniloru nostri si datinile lor; tu, care ai intretienutu nestinsu foculu sémzieminteloru, alu amintiriloru si alu aspiratiuniloru; tu, care ne areti trecutul si ne-ai pastratu viitoriulu: tîe se cade se ne inchinamu si se-ti multiamimu noi toti, cari amu calcatu afara preste pragulu teu si ne incaldimu la radiale benefactore ale sorelui culturai!

Precum vechii Romani veneráu si ingrigiáu cá de unu templu (baserica) Colib'a lui Romulu pe muntele Palatinu, din care se nascuse Rom'a, astfeliu trebue se veneramu si se ingrigîmu si noi adi de Colib'a tieranului, adapostulu, isvorulu vietiei nostre romanesci.

Deca furtunele veacuriloru si reutatea dusmaniloru au ruinat si au intunecatu acestu templu, noi se-lu inaltiamu si se ducemu in elu lumina!

d. O. I.

I.

Folosulu istoriei nationale la poporulu romanu.

*Mii de mii de ani de-aru trece
De amaru si de nevoi
Nu potu, nu potu se inece
Suvénirile din noi;
Ca-ci stramosii dîu morminte
Noptea'n visuri ne sioptescu
Si-aloru siopte remanu sante
La poporulu romanescu.*

G. Sionu.

„A vedé benele si a-lu urmá, — a vedé scaderile si a le incungiurá.“ — Éta un'a din influintiale istoriei.

Romanulu adese-ori dice: „*Vai de acel'a ce invétia din patáte.*“ — Si are dreptu.

A nu scí cene esci, de unde ai venitu aci, cene suntu stramosii tei, ce fapte au facutu, cari au fosta virtutile si scaderile loru? Éta ce insemnéza a nu scí nimicu si a fé pierdutu!...

Istori'a nationale astadi este mai de lipsa cá ori-cáandu pentru totu romanulu.

Stramosii nostrii au invetiatu istori'a in mediuloculu lupteloru cu spad'a in mana, luptáandu cá lei!...

Noi trebuie se-o invetiamu din carti! —

Se invetiamu din carti dara ace'a ce nu potemu in campulu verde alu lupteloru!

Stramosii nostrii eráu bravi cá lei, cá-ci feciorulu scíá ca si tatalu seu a fosta ast'felin, — se luptá cu placere pre campulu bataliei, cá-ci scíá cá pre campulu acel'a a luptatu si tatalu seu.

La noi cesti de acumu inse e alt'feliu. Tempulu lupteloru a trecutu. Nu se mai afla tata care se dica fiului seu: „*Colo la stajarulu acel'a amu ucisu trei turci; seau colo in campulu acel'a me-amu luptatu cu trei tatari.*“ Ér', déca totusi i spune cev'a, i spune de suferintiale, de dăre-rile sale, — i descrie chinurile sclaviei, — i amentesce

ca e seracu si ca are se fia umilitu spre a poté traí in lumea ast'a blastamata, — se asculte de toti, se fia rabduriu s. a. m. d. Acést'a este istori'a ce-o invétia in diu'a de astadi fiulu dela tata!... Acestea suntu ántáiele cuvente ce le aude fiulu tieranului de pre busale iubitului seu parinte!

Cu acestea, durere, nu vomu merge inainte, ci din contra tóte acestea ducu spre perire segura.

Si acést'a este o istoria, — inse o istoria ce omora!.. Amara istoria!

Câte sufete nu se molesiescu audiéndu-le tóte acestea din gur'a celor mai iubite si incrediute fiintie a loru — din gur'a parintiloru sei?!

Câte animi doióse de libertate nu se stingu in infioratoriulu intunerecu alu selaviei?!

A nu avé in sufletu nece o fala cà esci romanu, a nu te mândri cu dulcea t'a natiune, insémna a dorí se ffi ori ce numai romanu nu. Amara dorintia!

Déca dar' copilulu tieranu invétia din cas'a parintiésca a ffi umilitu, a remané in pulvere, a se plecá la toti, a presupune despre sene puginu, fiendu-cà e romanu; trebue a i se dá prin scóle si carti invetiatur'a cea adeverata, trebue a-lu invetiá istori'a nationala, istori'a celui mai bravu poporu din lume, a poporului románu dela care ne tragemu si noi. — O însusíre are romanulu inascuta in sufletulu seu anume: A nu se schimbá pre ori ce natiune pre pamentu. Romanulu sateanu se-i dai tóte bunatatíle pamentului nu-'si lapeda legea — dupa cum se esprima elu....

Multi fórté multi au de a multiemi siguru numai istoriei cà au ajunsu a-'si cascigá nume nemuritoriu in animele poporului loru.

Voiu aduce unu singuru esemlu.

Joanu Buteanu bravulu martiru dela anulu 1848. — Elu erá din comitatulu Maramuresiu, din o familia nobila romana. Familiale romane nobile eráu si suntu si astadi es puse fórté multu la desnationalisare. Asié fu si cu famili'a lui Buteanu. — (V. „Transilvani'a nru 8. 15 Aprilu 1873)

Morindu-i mam'a, tatalu seu se casatori a dou'a óra cu o unгурóica. Limb'a dulce romanésca din acea ora fù eschisa din cas'a lui Buteanu. In ast'feli de impregiurari tenerulu Buteanu nu poté se devina romanu. — Inse éta poterea istoriei!

Fiendu la scóla in gimnasiulu din Carei-mari in clas'a III-a in un'a din díle profesorulu, unu calugaru catolicu, esplicase unu periodu interesantu din istori'a Romei cu mare zelu si talentu. In acelea minute Buteanu rapitu de atâtea imagini maretie si modele de virtuti civili republicane se sculà in susu fàrà se scie ce face.

Atunci profesorulu 'lu apucà de scurtu si 'lu intrebà ca ce vré. Junisiorulu Buteanu se reculege si raspunde:

— „Voiámu se scíu déca se mai afla ceneva in lume din acei ómeni mari ai Romei?“

Profesorulu plecându-'si capulu díse:

— „Mai sunteti.... voi.... romanii! —

Atunci Buteanu cadiendu cá o masína pre banca incepù a se pipai, déca este elu seu alt'ceneva, déca dórme si vi-séza, seu cà intr'adeveru aude unu asemenea respunsu.

Elu nu mai audíse in scurt'a lui viétia nemicu despre originea romaniloru. Se póte un'a cá ast'a? Nu cumva calugarulu 'si bate jocu de mine si de toti romanii? — 'si dícea elu. — Acesti romani subjugati si decadiuti se fie veniti din Itali'a, descendenti vechiloru romani? Acestea eráu intrebarile ce sí le punea tenerulu Buteanu. Aflându adevèrulu tóte bunatatile pamentului nu ar' fí produsu in tenerulu sufletu atât'a bucuria, atât'a mândria si ambitiuine cáta a produsu informatiunea cá in vinele Romaniloru inca totu mai circuléza sange de alu Grachiloru, Scipioniloru, si alu legionariloru imperatesci.

Si din acestu Buteanu a esítu unu martíru romanu, unu demnu fiu alu Grachiloru.

Istori'a! — éta ce face istori'a!

O simpla esplicare a fostu in stare a dá romaniloru unu luptatoriu neînfrântu, unu bravu martíru.

Istori'a aprinde sufletulu spre a imbraçisiá totu ce e nobilu si a departá totu ce e urítu si nedemnu.

Câti Buteni voru fi in sinulu scumpului nostru poporu romanu, cari jacu in nescientia — si cari déca ar' scí istori'a poporului seu ar' face minuni.

Carturari dela sate! Frumósa chemare aveti voi, impliniti-o cu scumpetate — si resplat'a vóstra multa va fi in ceriuri! — In serile lungi de érna intrerumpeti basmele si povestile poporului, vêriti ici-cólea câte unu periodu interesantu si eroicu din vechi'a istoria a Romei. — Spuneti poporului cá elu e descendentele aceluor voinici ce 'si ardeau man'a fârà de a dá nece unu semnu de dórere, — cari se luptáu unulu câte unulu cu dieci si sute de dujmani.

Er' femeiloru romane spuneti-le de brav'a Lucretia strabun'a loru, care a mántuitu Rom'a precându mii de barbati n'au potutu-o.

In mediuloculu poporului se afla inca istoria, — in cântecele lui in baladele si horele lui nu intalnesci alt'a decâtu istoria — o istoria a unui poporu victoriosu si bravu, a poporului románu, dela care se trage si elu.

Dar' fía-mi iertatu a ve intrebá cá: cene o intielege?

Ici unu betranu spune o balada frumósa. Ochiul ascultatoriloru stralucescu de insufletíri nobile, anim'a li se aprinde si sínulu loru tresare de emotiune. Dar' durere ei nu sciu cá acei eroi ai baladei au fostu ómeni, in vinele caror'a acel'asi sange a cursu care curge acum in vinele loru — au fostu stramosii loru. — Colo o tenera fecióra in vestmentulu celu atátu de frumosu si incântatoriu alu romancei, 'ti cânta de doru, 'ti inmóie anim'a si te credi in o alta lume; te transpórta de pe pamentu. De alt'a parte unu feciorasiu inaltu cá bradulu si frumosu cá unu cheruvimu, díce doiosu din fluieru, precându argatii lui 'lu acompániaza cântându hore de barbatíe si vitejie. — Elu cânta, dar' durere elu nu scie ce cânta?

In tempuri aspre candu Romanii din Romani'a eráu continuu espusi invasiuniloru Polone, Tatare si Turcesci; cându

toporulu si cós'a Moldoveana si Munteana aretá lumei că Romanulu e demnu descendente a cuceritoriloru lumei... In acelea tempuri de vitejie s'a nascutu in sinulu poporulu romanu o multime de balade istorice si eroice. Si aceste balade traiescu inca si adi. Ele trecu dela tata la fiu, si suntu atátu de frumose in gur'a poporulu romanu încátu remâni uimitu audiându-le.

Dar' cum am dîsu mai susu, stramosii au invetiatu istori'a in campulu luptelor, noi trebue se o invetiamu séu din naratiunea celoru cari o sciú — a preotiloru si invetiatoriloru, séu din carti.

Atunci sciá sateanulu romanu că cene e eroulu cutarei balade. — Durere inse acuma l'a uitatu. — Si numai sciendu pre eroii baladeloru, sciendu că acei'a au fostu Romani de sangele nostru se va nasce in noi dorulu ferbinte de a-i urmá.

In totu loculú vei affá istoria, dar mai nicairi poporulu nu-o intielege. In colindele lui dupa fie-care rëndu dîce: „*hai Relu Dómnne!*“ inse care din poporu si-o vá sci interpretá!? Raru romanu sateanu 'ti va spune că acelu *Relu e Aurelianus*, si că poporulu romanu inundatu fiendu — asiédicúndu — de popóra barbare 'lu chemá intru ajutoriu; trebue dara desceptatu, trebue se invetie istori'a.

Invetiându istori'a va fí bravu, 'si vá aduce amente de faptele strabuniloru si le va urmá. Voru iubi libertatea adeverata si o voru pretinde, că-ci voru fí demni de ea, ér' déca nu: voru murí...

„Că-ci déca nu mai rîde pe cerinlu sórtei tale

„O radia de sperantia ce-accepti pe-acestu pamentu

„Esci sclavu.... mai bene mórte!... si tiér'a ta de jale;

„Va fí mai gloriósa fiendu alu teu mormentu!“ (J. Lapedatu.)

Asié voru face, de voru sci istori'a, déca voru sci că suntu descendentu ai marelui Trajanu. Avendu ei cunoscintia despre bravur'a stramosiloru lor le vá fí rusine a portá lantiurile deposite ale sclaviei. Atunci voru invinge séu voru murí, că-ci:

„Nu-i romanu acél'a ce lumei nu cutéza

„Se-arete că traiesce, se-arete că e bravu. —

„Alu Romei falnicu nume prin fapte se pastréza,
„Ér' nu prin sarbedi vorbe pre busale de slavu.“
(J. Lapedatu.)

La fapte dar trebuie indemnatu romanulu. — Dar' pentru cá se cuteze a face lucruri maretie í-i trebuie esemple, trebuie se scie istori'a, trebuie se scie ce drepturi istorice posiede. Si elu, sermanulu poporu, nu scie cene e, elu crede cá pre romanu l'a facutu Ddieu sclavu. — Cene voiesce a se convinge, cerce la poporu si cu durere de anima se va convinge de adeveru. Elu nu scie póte nici ace'a cá Ddieu e Ddieulu libertatei, ér nici decátu alu sclaviei. — „*Scientia*“ este devis'a seclului presente. Se se scóta dar' si poporulu romanu din ignorantia cá-ci altmintrea e pierdutu.

In toti tempii dusmanii poporului romanu totu acolo au tiéntitu cá romanulu se remâna in nescientia si cu deosebire se nu 'si scie originea.

Bene scieáu ei cá indata ce romanulu va affá cá elu e descendente a celui mai bravu poporu din lume, se va stérni in elu ambițiunea nationala si atunci va invinge totulu.

Nemicu nu e de lipsa astadi pentru noi mai multu cá: *scienti'a istoriei nationale la poporu*. Se nu se negléga invetiamentulu poporului, cá-ci tierile celea mai inaintate in civilisatiune negligându-lu a sémțitu-o adêncu. Se lucre dar' fiecare carturari dela sate intru acolo, cá se se descepte poporulu la cunoscianti'a originei lui si a bravurei stramosiloru sei.

In scol'a poporale trebuie scrisa in anim'a frageda a copilului istori'a lui nationala, pre care apoi nu o vá uitá in veci. — Ast'felu generatiunea venitóre 'si va scí chemarea s'a!

Sciendu elu cene a fostu Mircea, Stefanu, Michaiu si altii se vá nisuí din tóte poterile a fi si elu bravu cá soldatii loru. Sciendu elu pre asupritorii natiunei sale, se va nasce din fraged'a-i teneretia in sufletulu lui ura catra ei si iubire catra benevoitorii natiunei sale.

Fetitelorulu romane din tóte punctele de vedere li e fórte de lipsa istori'a nationala. — Audiêndu ele de inocinti'a si

bravur'a stramosiei Lucreti'a, se vá nasce in sufletulu loru unu doru ardietoriu si o vointia firma de a fi si ele ast'-feliu in asemenea casuri.

Audiéndu de brav'a mama alui Stefanu celu mare, voru scí pune totudeaun'a amorulu patriei inaintea amorului maternu.

Ce? esci batutu si cauti refugiu intre femei? si inca pretindi a te numí fiulu mieu?

„*Déca tu esci fiulu mieu nu-ti sum mama eu!*“ Ast'-feli de mame voru devení romancele cându voru scí pre cene se urmeze!

La lucru dar' cu totii! Se se nisuésca cei cari sciu istori'a intru acolo, cá se se latiésca cunoscenti'a ei si la cei ce nu o sciu.

Sciendu istori'a, adeca sciendu faptele cele maretie si virtutile braviloru nostrii stramosi: se-i urmamu, se facemu si noi cá ei; cá-ci de securu avemu pre cene se urmamu!

In tempu de restriste pentru tíera apoi se ascultamu pre poetulu Cretianu, care ne díce:

„A trecutului teu carte o deschide si cetesce
„Cum strabunii-'n campu de-onóre cu bravura se luptáu,
„Mai incinge vechi'a spada, ce in cuiu se ruginesce,
„Pune-armur'a otielita ce 'n bataia ei purtáu.

GEORGIU SIMU.

ROMANC'A.

Multe flori mirositórie
Si frumóse poti diari,
Dar' cá ros'a 'ncantatórie
Alt'a nu vei mai gasí....

Multe stele lucitórie
Poti sér'a pre ceriu privi,
Dar' cá lun'a-atragatórie
Nici un'a nu va fi....

Multe fete suntu pre lume
Mandre 'n chipu mandre la nume,
Cu amoru curatu in sinu:
Dar' nu-e féta gratiósá
Si in tóte-asia frumósá
Cá si fét'a de romanu!

M. POPILIU.

Maiestri'a de a te inavutí.

Odinióra, dîce Francîin in frumósele sale invetiaturi, — me opríu cu calulu meu la unu locu, unde erá adunata o multíme de ómeni pentru o licitatiune. Erá cam de demanétia. Ómenii vorbiau de tempurile cele rele, si unulu dintre ei, se adresá catra unu betranu cu perulu caruntu, la vedere omu cu stare buna, intrebându-lu: „dar' Domni'a-ta, mosiu Avrame! ce dîci de tempurile aceste? Nu tí-se pare si domniei-tale, cà dâriile cele grele voru stórcce tíer'a de totu?“ Mosiu Avramu se sculá si respunse:

„O vorba buna bucurosu ve dau, si inca fórtce pe scurtu; cà-ci celui intieleptu si cu mente, unu cuventu e deajunsu.“ Tóta adunarea staruî pre langa elu, cá se vorbésca. Toti se adunara impregiurulu lui si elu începù astfeliu: Iubiti amici si vecini! Dâriile, ce e dreptu suntu cam grele, dar' déca n'am avé noi si alte dâri, fora numai cari le dâmu la stapênire, mi se pare cá curêndu amu gatá cu ele. Dar' mai avemu si altele multe, cari ne cadu cu multu mai greu. De esemplu: lenea nóstra ne iá de dóue-ori mai multu decâtu stapênirea, desiertatiunea de trei-ori, ér' nebuní'a de patru-ori. De aceste dâri nu ne póte scutí nece unu deputatu din dieta, neci de totu, neci pe diumetate.

Cu tóte acestea inca nu e de peritu, numai déca vomu ascultá de sfaturilec ele bune; cà celoru, ce se ajuta ei, le ajuta si Domnedieu. Asupr'a unei stapêniri, care ar' silí pre poporu se faca a diecea parte din anu claca seuu iobagía, ar' strigá ómenii cu totii; dar' lenea ne iá inca sí mai multu. Socotiti numai tempulu, care 'lu petreceti cu totulul in lenvire, adeca nefacîndu nemicu, seuu esîndu la petreceri, cari inca nu suntu de neci o tréba, si veti aflá cà eu am dreptulu. Lenevirea este inceputulu tuturoru relorulu; ea aduce bóle, si trebue se ne scurteze viétí'a, pentru-cà ne molesiesce. Lenevirea este o rugina, care te strica cu multu mai tare decâtu lucrulu. Chei'a, ce o intrebuintiezi adese-ori totudéun'a e lucía. Ér' déca 'ti iubesci viétí'a,

nu risipi tempulu, cà-ci elu e materi'a, din carea e compusa viéti'a. Cátu de multu pierdemu noi numai prin ace'a, cà dorimu mai multu de câtu ni e de lipsa si nu cugetamu cà cânele dormindu nu prinde iepuri, si cà in mormentu vomu dormi destulu. Tempulu pierdutu nu se mai póte aflá, si ce'a-ce noi numimu tempu destulu in fine arare-ori ni e de ajunsu. Veniti dar' se misicamu manele pana candu mai avemu potere. Lenea tóte le ingreunéza, silinti'a tóte le înlesnesce. Cene se scóla târdiu, nu gata nemicu; candu lucra mai bene, e si nópte. Lenea asia se târaie de incetu, încátu acusi o ajunge serac'ía. Mânâti tu treburile tale, cá se nu te mâne ele pre tene. Culcá-te de tempuriu, scóla-te de tempuriu, acést'a face pre omu sanetosu, avutu si intieptu.

Ce folosu se doresci si se accepti tempuri mai bune? Schimbati-ve numai voi, cà apoi si tempurile se voru schimbá. Sciinti'a n'are lipsa de a dori. Cene se nutresce cu sperantie, e in periculu de a mori de fóme. Fora ostenéla nu este câscigu.

Cene are maestría, are sí avere; si cene are deregatoría are sí pane sí onóre.

Cene vré se lucre, totudéun'a afla pane. La omulu lucratoriu se uita fómea pre feréstra, dar' se intre in casa, nu cutéza. Viéti'a lucratória e mam'a norocului, si celui barbatu i daruiesce Domnedieu tóte. Lucra astadi, cà-ci nu poti scí ce te vá impedecá mâne; unu astadi e mai bunu decâtu dóue mâne. Apucate de lucru barbatesce. Dar' nece barbatí'a singura nu e de ajunsu, trebue se fimu statornici, nelasatori, necerbicosi; trebue se fimu si cu ochii la lucru si se nu ne lasamu pré multu in speranti'a altor'a; càci unu pomu si o familia, carea se muta de multe-ori, nu sporescu asia bene, cá cei ce stau pre locu. Trei mutari suntu cá unu focu. Nu parasí lucratórea (fauriscea) t'a si nici ea nu te va parasí pre tene. Déca vréi se-ti efeptuezi lucrulu bene, dute însuti. Cene vré se se înavutiésca prin plugu, trebue se prinda insusi de córnelu lui. Ochiulu domnului face mai multu sporiu, decâtu amendóue manele. O mica trecere, póte face mare reu. Cene nu scíe sí pastrá, precum scíe cascigá,

acel'a se pôte omori cu lucru, si totusi nu va lasá dupa sene o pará (banu). Bucatarí'a grasa face testamentulu slabu.

Mai contini-ve dela lucsul celu nebunescu, si apoi nu veti avé lipsa a ve plange prin casele vóstre. A intretiené o nebunía costa mai multi bani, decâtu a cresce doi copii. Pucínulu repetítu de multe-ori, face multu. Pazitive de spesele cele dese. O crepatura mica cufunda o corabie mare, si bucaturile cele bune 'ti punu traist'a de grumazi. — Voi v'ati adunatu aici la o licitaré publica a totu feliulu de lucruri. Voi numiti aceste lucruri „bunuri“, dar' aveti grigia se nu se faca unor'a „rele.“ Cugetati cá se voru vinde eftine, pôte mai josu de pretiu; dar' déca nu ve voru fi de lipsa neincungiurata, totusiu negresítu le veti platí pré scumpe. Cumpera numai ce-ti trebue. Intieleptulu se invétia din pagub'a altor'a, nebunulu neci dintru a sa. Eu cunoscú ómeni, cari rabda fóme si tragu panaa dela gur'a copiiloru sei, numai se-si póta crutiá bani pentru unu vestmentu frumosu, ce nu le e neincungiuratu de lipsa. Amu ajunsu acolo, câtu avemu mai multe trebuintie maiestrite, decâtu de cele firesci. Prin atari si alte asemenea nebunii, ómenii avuti si alesí au trebuitu se iée traist'a de gútu, si se cerciésca dela ace'a, la cari mai inainte sau uitatu preste umeri, cari inse prin silintia si crutiare, si-au facutu avere si véza. Multi din cei ce se caiescu mai tare de seracia, moscenisera averi frumóse, dar' 'si uitásera cum au venitu in posesiunea acelor'a, si astfeliu cugetara: „e diua, nu se mai face neci odata nópte.“ O cheltuiala mica la o avere atátu de mare nu se cunósce; dar' déca totu iái din sacu, si de pusu nu mai puni, acusi ajungi la fundu. Numai dupace séca fóntan'a, se pretíuesce ap'a.

Déca vreti se sciti, de ce suntu vrednici banii, mergeti si ve imprumutati. Imprumutarea aduce superarea.

Déca cumperi un'a scula frumósa in casa, cauta se mai cumperi diece langa ea; cá se se potrivésca tóte.

E mai usioru a te impotrivi la poff'a cea de antaiu, decâtu la tóte cele urmatórie, si seraculu care maimutiesce pre bogatulu e de risu, cá si brósc'a care se infla, cá se se faca câtu

boulu de mare. Ce nebunía a face detorii pentru lucruri de acele, fora de cari pré usioru potemu traí!

Cene se baga in detorii, dà altor'a dreptu asupr'a libertatiei sale. Déca nu veti poté platí la terminu, ve va fi rusíne a ve intélní cu creditorulu. Candu veti vorbí cu elu, veti fi sfitiosi si veti bolbotí escusári ticalóse. Cu incetulu veti pierde credinti'a, ve va slabí sentiulu de rusíne, si ve veti degradá póte si prin mentiuni grosolane si infame. Unu omu dreptu trebue se póta cautá fora frica in faci'a fia-cui; ér' serací'a cu vina 'ti rapesce sentiulu de sene-ti, neatárnarea si vírtutea. — De siguru e fórté greu, cá unu sacu golu se se tiena in susu.

Cene se gândesce se totu cumpere ce-i place, acel'a lesne uita a platí; creditorii tieniu mai bene mente decâtu detorasii, si neme nu cauta mai barbatesce in calindariu decâtu acei'a. Terminulu de plata detorasiiului totudeaun'a î-i vine pré curéndu. De ace'a pastráti-ve libertatea si neatárnarea; fíti lucratori si liberi.

Póte togmai acum sunteti in stare de a multiamí poft'a vóstra de cumpere; dar' mai bene puneti-ve cev'a la o parte pentru tempulu betranetieloru si alu lipsei; càci sórele de amédí nu tiene tóta diu'a.

Cascigulu póte fi scurtu si nesecuru, dar' cheltuiielele suntu secure si duréza pana traiti.

Mai bine çulcati-ve sér'a fora cena, decâtu se ve scóláti demanéti'a cu detorii.

Cascigáti câtu se póte de multu, si economisáti cu ce'a ce ati cascigatu; acést'a este pétr'a intieptiunei.

Asia, amicii mei, suna invetiaturele esperintiei si a intieptiunei. Esperinti'a, ce e dreptu, tiene scóla scumpa, dar' numai intr'ens'a invétia si nebunii câte cev'a."

Astfelu inchiá mosiulu Avramu cuventulu seu, ómenii 'lu ascultara cu bagare de séma, si încuvenintiara invetiaturile lui cele intiepte; dar candu fù la licitatiune, totusiu cei mai multi cumperara fora mente si preiudicare.

O! NU PLANGE POPORULU MIEU!...

O! nu plânge poporulu meu,
Incredete in Domnedieu!

De optusprediece sute de-ani
Te lupti cu-o lume de dusimani —
Probândule că 'n alu teu sênu
Mai curge-unu sânge de românu, —
Probându că-a Romei dragi copii
Nu pórta-unu lantiu pân' mai suntu víi.
O! nu plânge poporulu meu —
Incredete in Domnedieu!

In vremuri grele-ai tei copii
Se sciu întrece 'n vitejii,
Se lupta toti cá nesce lei,
Cá fetii din povesci cu smei —
Si nu las' câmpulu de onoru.
Ci ori invingu, ori de nu — moru.
O! nu plânge poporulu meu
Incredete in Domnedieu!

O! nu plânge poporu românu!
Innéca plânsu-afundu in sênu —
Cà-ci nu sci plânge-alu Romei fíiu
Pâna cându braçiu-i este víu.
Strainulu nu te-a ingenunchiá
Pân' mai straluce stéu'a t'a —
Pâna mai sémți potere 'n sênu
O! nu plânge poporu românu!

O! nu plânge poporulu meu,
Incredete in Domnedieu!
Cà-ci nu apune 'n ceriu o stea
Se fia-urgia câtu de grea,—
Cà-ci nu se pléca unu Românu
Pân-are-inca suflare 'n sênu—
O! nu, ai Romei dragi copii
Nu pórta-unu lantiu pân' mai suntu víi.

V. B. MUNTENESCU.

Malur'a si taciunele, varuitulu graului de sementia.

Plantele cultivate suntu bantuite de multe bóle; intre altele se deosebescu malur'a si taciunele, care ataca grâulu si alte cereale (bucate.)

Malur'a este o ciuperca parásita care ataca grâulu si alaculu, patrundiendu in ovariuulu acestoru plante. Grauntiele séu bóbele de grâu malurate suntu umflate, usióre, de colóre căm suría si pline inlauntru cu unu prafu negru, care mirósa a pesce stricatu séu a mlastina. Prafulu negru care inlocuesce partea farinósa a sementiei este compusu din spori, unu feliu de corpuri care prasescu malur'a.

Malur'a ataca bucatele in anii umedi si cei secetosii; totusiu s'a observatu că se desvoltéza mai multu candu este umediala si dupa dís'a unoru cultivatori, cându plóua pe tempulu infloritului. Ori-cum ar' fí, din caus'a malurei se pierde o patrime si chiar' diumetate din roduri.

Nu se póte cunósce grâulu maluratu pâna ce nu-i dá spiculu, cu tóte că dupa óre-cari observatiuni firele atinse de malura pare că crescú mai cu putere. — Spiculu maluratu are o colóre verde albastrie si mirósa candu este frecatu in mâni. Bóbele malurate suntú mai rotunde decâtú cele sanetóse, au posghitia mai grósa. Dupace s'a formatu bobulu, spicele de grâu malurate stáu drepte, ér' cele de grâu sanetosu incepu a se incliná din caus'a greutatii bóbeloru. Cândú este grâulu aprópe de coptu, spicele atacate de malura par' că s'ar' fí coptu inaintea celor'alalte.

Dupa observatiunile mai multoru agronomi, tóte bóbele cari au datu dintr'unu grâunte de grâu suntú malurate, cu tóte că se intempla ca câteva'a din spice se remana neatinse. Faptulu acest'a nu se póte esplicá decâtú printr'ace'a că spicele bolnave au fostu atacate de malura in tempulu crescerii loru.

Agricultorii cá si invetiatiu au cautatu se descopere causele care producu malur'a; asia unii au insusíto-o unoru soiuri de pamentu, altii ingroparii sementiei la o adéncíme prea mare, in urma altii tempului ploiosu. Incercarile facute

au incredintiatu in cele din urma că malur'a urméza din caus'a unei ciuperci parásite interne, care se nasce din sporii séu prafulu celu negru alu grâneloru atacate de acésta bóla. Prafulu negru se lipesc de bóbele de grâu candu se imblatesce, de óre-ce suntu amestecate spicele malurate cu cele sănétóse. Dupa ce se sémena grâulu, sporii séu sementi'a parásitului incoltiescu si forméza ciuperc'a parásita ale carei firisióre fórté subtíri se infigu in radecinele grâului teneru; din radecina se intindu in susu si strabatu in tóta plant'a, inaltiandu-se cum nu-si póte inchipuí cinev'a. Urcân-se prin firele grâului ajungu pâna in ovariu, adeca in bobulu grâului, cându este de-abia formatu. Acolo, in launtru grâuntelui, parásitulu produce prafulu negru séu sporii, care la rëndulu loru, dáu nascere la alte parásite.

S'a mai constatatú prin cercari facute intr'adinsu că si paiele de grâu maluratu pe care s'a lipitu prafu negru prasescu malura candu suntu îngropate in pamentu; de acé'a este bine că asemenea paie se nu se ascérna sub vite, ci se se ardia.

Malur'a se póte inoculá cu inlesníre; este de ajunsu se se amesteece prafu negru cu grâulu de sementia si o treime din spice voru fí malurate.

Taciunele este asemenea o ciuperca parásita. Tóte bucatele í-si au taciunele seu. Elu se inmultiesce că si malur'a si se desvólta candu spicele nu s'au aretatu inca afara. De ace'a nu se potu deosebí grânele taciunate pâna ce nu le dá spiculu. Spiculu atacatu de taciune este căm suru gâlbui si apoi se face negru cá carbunele, ne mai remanendu din trensele decátu nisce prafu negru, care se scutura fórté curendu.

. Sporii taciunelui, adeca prafulu negru, se lipescu de graunte si de paie candu se triera grânele. Sementi'a ast'felu molipsita dá nascere la spice bolnave.

Taciunele ataca grâulu, orzulu, ovesulu si cucuruzulu. Spicele atacate suntu negre. La cucurudiu se aréta sub forma de umflaturi alburii, lucitóre. In aceste umflaturi se afla o materia négra, lipiciósa, care mai târdíu se usca, prefa-

cîndu-se in prafu negru. Acestu prafu este fôrte vafematoriu pentru vitele, care mânâncă nutretiu de cucuruзу taciunatu.

Fiîndu doveditu cumcà atâtu malur'a câtu si taciunele molipsescu grânele si cã sementi'a molipsita pusa in pamentu dà si dens'a nascere la spice bolnave, agricultorii au cautatu mijlôce pentru a stêrpí sporii, adeca prafulu negru care se lipesce de grauntiele bucateloru. — Pâna acum nu se cunoscú alte mijlôce, decâtu ace'a ce se numesce varu itulu si sulfatulu sementiei.

Dupa numerôsele cercari facute mai ântâiu de catra apronomulu francesu Dombasle si dupa densulu de nenumeratei agricultori, mijloculu celu mai buuu pentru a ferí grâulu de malura si de taciune este de a pregatí sementi'a dupa metod'a pe care o voiú descrie dupa acestu agronomu.

Pentru pregatírea grâului de sementia se întrebuintieza varu nestinsu in forma de pétra si sare amara, séu sarea lui Glauber, care se gasesce la apotece. Lucrarea se face intr'unu localu pardositu cu caramida, cu pétra ori cu ciment, si in casu de lipsa chiar' pe pamentu bine batutu.

Pentru acestu sfêrsítu se topescu optu kilograme de sare amara intr'unu hectoliter de apa. Sarea se topesce intr'unu butonu séu intr'o putina; cu apa fiérta topírea se face numai decâtu. Se póte topí de-odata atâta sare cãtu are cinev'a trebuintia pentru sementi'a ce are se-o puna in pamentu. De alta parte se ia petrile de varu, se tórna preste dênsele puçina apa pentru cá se se tiereneze; apoi se punu petre intr'unu cosiu care se móie in apa cãtev'a secunde si apoi varulu se pune pre pamentu unde se incinge si se preface in prafu in fôrte puçinu tempu. Este bene cá varulu se se pregatésca in fía-care dî, cá-ci lasandu-lu cá prafu mai multu tempu 'si pierde poterea.

Cându voiesce cinev'a se pregatésca sementia, pune pe pardoséla de caramida trei baniti de grâu, spre esemplu, doi insi cu lopeti intorcu mereu sementi'a, ér' alu treilea tórna incetu cu unu vasu preste dens'a din ap'a sarata despre care s'a vorbitu mai susu atâta cãtu póte se absórba sementi'a, adeca pâna ce ap'a sarata incepe a curge din

gramad'a de grâu. Cu chipulu acest'a tôte graunțiile suntu muiate in apa sarata. Dupa acést'a unulu din lucratori ia indata prafu de varu cu lopat'a si 'lu presera preste grâu; cei'alalti lucratori 'lu intorcu mereu. Grâulu se amesteca cu lopetile pâna s'au albitu tôte grâunțiile. Atunci lucrarea s'a sfêrsîtu si grâulu varuitu se gramadesce intr'unu coltiu alu localului. Dupa ace'a se punu alte trei baniti de grâu; si totu ast'feliu se urméza pâna ce se pregatesce totu grâulu de sementia.

Grâulu varuitu se pôte tienea câtev'a dile pâna ce se sémena, fârâ cá se se strice; cu tôte acestea este mai bine se se mute din locu si se se întórca din cându in cându cu lopat'a pentru cá se nu se incinga.

Cându se sémena grâu multu, sementi'a se pregatesce treptatu, dupa trebuintia. Lucru de capetenie este cá grâulu se fia bine muiatu in apa sarata si pe data amestecatu cu prafulu de varu, cá-ci déca s'ar' intardiá, sementi'a se svéntéza si pravulu de varu nu se mai lipesce de dens'a. Sporii malurii fiindu pe de-asupr'a sementiei, cá se piéra, trebue cá varulu se se lipésca de fia-care graunte, si acés-t'a nu se face decâtu atunci cându, dupa ce s'a muiatu sementi'a, indata se si arunca prafulu de varu preste dens'a.

Unii agricultori intrebuintiéza numai varulu nestinsu. In asemenea casa, se punu petrile de varu intr'unu butoiu cu apa, potrivitdu $1\frac{1}{5}$ kilo de varu pentru o vadra de apa. Dupa ce s'a topitu varulu, facîndu-se cá unu feliu de lapte, se pune sementi'a in cosiuri adénci cu manusi si se móie in laptele de varu câtev'a minute. Sementi'a muiata se pune la o parte si se móie alt'a. In cele din urma se pune cu lopat'a prafulu de varu preste grâulu inmuiatu si se întórce bine cu lopat'a. Sementi'a ast'feliu pregatita se pastréza câtev'a dile, déca nu se pôte semená intr'o dí. Cu tôte acestea, spre a nu se incinge se mai întórce cu lopat'a.

Pregatírea grâului de sementia cu sare amara dà rezultate mai bune decâtu ace'a ce se pregatesce numai cu varu.

Pregatírea ast'feliu a grâului de sementia se practica in tôte tierile unde agricultur'a e inaintata, si e mijloculu celu mai securu pentru a ferí grâulu de malura.

S T R I G O I I.

P'a vietiei căi spinose
O, iubitu poporu románu,
Sarcini totu mai dorerose
Ai se porti din anu in anu...
Mai de multu cu-aloru taría
Te storceau crudii tirani;
Adi te sugu prin violenía
Multi nimernici siarlatani.

*Jidovulu nimica n'are
Candu vine'ntrunu satu avutu,
Num'o straitia pe spinare
Si-un suman vechiu, descusut;
Dar' nu trece multa vreme,
Lucrurile s'au schimbatu:
Satu-'ntregu in lipsa geme,
Jud'a-i putredu de bogatu.*

*De jidanu nici nu-i mirare
Cà te-adapa cu veninu,
Cà-ci elu lege scrisa are
Se insiele pe crestinu.
Deci, de bani si de moșta
Candu jidanii te lipsescu:
Dinsii a loru detoria
A loru lege-o 'mplinescu.*

Ci me miru vediendu cu giele
Cà multi chiar' din sinulu teu
Se te stórca, se te 'nsiele
Nu se temu de Domnedieu,

Candu a loru sânta chiamare
Fíre ar' a te aperá
De-a strainiloru tradare
Vindecându orbi'a t'a.

Dar' vai unii 'n lacomia
Mila n'au nici de-a loru frati;
Piéra altii 'n miserfa,
Numa ei fía bogati!...
Sierpi de-acesti'a o, romane!
Multi nutresci la sinu-ti blându;
Tu le dai viétia, pâne:
Ei te musica-apoi, rídiendu.

Si p'a vietiei căi spinose,
Bravu poporu alui Traianu,
Chinuri totu mai dorerose
Patimesci din anu in anu.
Mai de multu cu-a loru taría
Te storceáu crudii tirani;
Adi te sugu prin violenía
Blastematii siarlatani.

*De voiesci candu-va 'n viétia
A scapá de-acesti strigoii
Ce te 'mpingu cu negre bracia
Spre abisulu de nevoi?*

Luminéza-te, invétia!
*Cà-ci strigoii 'ntunecosi
Iubescu multu a noptii cétia:
Dar' de dîua fugu fricosi...*

PETRU DULFU.

Draculu dascalitu prin femeia.

Díce că, a fostu odata una puica de romanca, Mariór'a lui Nitia Apa-góla, care traiá cu barbatulu-seu pe lângá lunc'a lui Fefeieiu, tocmai prin vremea lui Crivetiu-Voda de pe Crést'a Mórei.

Ér' bietulu Nitia siedea unde-lu apucá vremea de reulu femeiei s'ale Marióra, care, pe câtu erá de sdravéna si frumósa, totu pe-atát'a erá si de amarnica si mai iute decâtu lesfi'a in ochi.

Tóta diu'a tocá in capulu bietului Nitia, că de ce nu-i si elu harnicu cá dens'a, si cá de ace'a-i díce lumea Apa-gola.

Cându dícea Nitia vre-o vorba, ea 'si pierdea totu cumpe-tulu.

Candu díceá elu vre-unu dá, ea strigá că nu-i asiá.

Câte-odata intr'unu anu rídeá si elu sermanulu; ér' Mariór'a candu vedea că ride Niti'a, se incrunτά la densulu de 'lu bagá in pamentu încátu nu se sciá ce se se mai faca, cá se-i intre de nou in voie.

De alt'feliu ei traiáu bine, că-ci nu le lipseá nimica.

Eráu sanetosi si in stare buna, aveáu casa buna, vie, ogoru, livada; aveáu oi, vaci, capre, boi si vré trei iepe cu mânzi.

Dar' reulu erá, că pre căta blandétia aveá Niti'a, mai pre susu de bunatatea si blandeti'a lui, erá Mariór'a de rânzósa. — Voiá bietulu Nitia se o faca macaru nóptea prin somnu se-i arunce si lui vre-o vorba dulce, dar' inzadaru. Nu se potea.

— Bre femeia nu se póte se fii si tu mai cum se cade? Fii mai blânda, mai molcutia, că m'am spariatu de tine. Unde o se ajungi cu atát'a iutiala? — Nu vedi tu că eu me supunu la tóte?—

— La tóte?! Vai, taci că dáu! Ce feliu te supui la tóte? Pentru tóte esci cu mine?

— Taci draga, si fii mai blânda! Taci că me supunu tfe, numai nu te tulburá!

Dar' tóta reutatea Mariorei, se depêná intre densii; că-ci ómenii din satulu loru, totu-de-a-un'a luáu traiulu lui Niti'a cu Mariór'a cá o buna pilda pentru insuratiei.

Si Mariór'a 'si faceá obrazu in faci'a ómeniloru, prefacându-se că ea nu póte face nimica fara voi'a si óventulu soçilului seu. Buna-óra: candu erá de dusu undev'a, de facutu cev'a, apoi (in faci'a ómeniloru) ea se faceá că întreba pe Nitia: — „Ce díci barbate? Cum vrei tu?” — iar' Niti'a stringeá din umeri, că dór' n'ar' díce lumea ca nu-i si elu barbatu! — De altmintrea, cându eráu ei singuri, ea faceá dupa voi'a ei tóte si Niti'a nici nu cârtiá. — Se duceáu la nunti, la hora, la siedietori, la cumetrii cu tóta lu-

mea si cá tóta lumea. Botezáu si cununáu si ei cându le mai dá mân'a, ba faceáu claca ba jocu.... si veniá multímea la dènsii, cá la o casa prea buna.

Punea pânda Mariór'a, si avea galitie si purcei totu cu multímea; dar'.... unu lucru de nemica: nu prea erá veselu Niti'a.

Într'o dî i-au venitu óspeti si-lu gasescu ghemu sub o mésa.

Da ce ai cumetre Nitia, de siedi ghemuitu acolo?

Nó, da ce se am? n'am nimica, dar' siedu si eu unde potu!

Cátu de pe colo se vede, cá Niti'a siedea numai pre unde pòtea, dar' nu siedea pre unde vrea, c'apoi vai de pielea lui! Si totu i se pareá gluma lui Niti'a; ér' Mariór'a 'lu trecea cu siag'a, cá totu de-a reshoiulu amblá pe dinaintea lui cându i se intemp.á si lui de spargeá câte vre-unu hârbu de ulcica, ori gresiá ea singura mamalig'a nesarata; iar' cându î-i moriá câte unu puiu de ratia ori de gâsca, „se te tîi mei Nitia!“ pe locu 'lu plouá din capu pe Niti'a!

— Ticalosu neamu de femeia! (dicea Niti'a pe la dosuri) Dómne, óre toti patiescu ce patiescu si eu? Ori numai mie mi-a facutu draculu asia parte! Me uitu in susu si in josu si dieu nu sciu ce se facu! Dar' nici nu credu se mai aiba Mariór'a altu barbatu! De-abia pe mine me vede! Dieu! Alte femei mai schimba, se despartu, iar' se marita, si-si lasa in pace barbatii, iar' a mea nici cá 'mi dá drumulu nici unu pasiu de lângá dens'a! La móra, pe la padure, la tórgu si la câmpu, la vie... merge cu mine! Ba nici pâna la fòntana nu vrea se me lase singuru! Cându se mania pe mine, striga grozavu: „Fugi! Pieri dinaintea mea!“ Si déca me dáu de-o parte iar' striga: „unde te duci?“

— Trece unu anu, trecu doi, trecu trei, — trecu vré diece, Mariór'a 'si tienea firea; iar' Niti'a se prapadiá.

In sfêrsitu, se hotaresce Niti'a se-si faca séma singuru.

— Am se me innecu, ori me spènzuru, cá m'am saturatu de viétia! — Mai bine m'ar' bate bine, decâtu m'ar' probozí!

Cându dá Niti'a se se arunce in fòntâna, Mariór'a mi-lu si apuca de petióre, si lui Niti'a î-i piere poff'a! — Odata 'lu prinde in podulu siurei, si 'lu lasa 'n pace, pâna cându 'lu vede cá 'si anina unu latiu in gátu, dupace 'si legase ochii in façia si mânille dinapoi; iar' Mariór'a cu dintii forfeca latiu si 'lu scapa, si apoi vai de Niti'a. Ba dela o vreme incoce, nici cutitu nu-i lasá 'n mâna, nici sula, nici acu, nici atia; si câtu ai clipt cu ochii, nu 'lu lasá de lângá dens'a!

Gândiá câte-odata Niti'a se fuga de ea in lume; d'apoi par' cá nu-i veniá! Si se rogá Niti'a diu'a si nóptea, se imblandiesca Domnedieu pe Mariór'a, si pe elu se-lu abata dela vre-unu gându reu care si-ar' face, buna-óra cá se omóre pe Mariór'a lui care, pe

câtu erá de reutatiósa, totu pe atátu erá de harnica si de o mife
dă ori pe atát'a, nu se îndurá se remana fara dens'a, ori se-o faca
macaru se se supere.

Intr'o di de primavéra spre diu'a de Sfântulu George, aflan-
du-sé ei la vie, — erá căm intr'a-sfintite si foşnea sap'a in tuleu, pe
cându se stēmpera cuculu de pe créng'a nucului. De-odata zaresce
Niti'a o para de focu grozava, ca isbucnisé din fântân'a cea de
lânga Lunc'a mare.

— Iaca-te! Vediusi femeia? dice Niti'a (scapandu sap'a.)

— Ce se vedu? (strigà femeia) Ce? spune, cà te pocnescu!

— Stăi dragutia! stăi! — Nu da! Ia de colo din fântâna a
isbucnitu o para de focu câtu unu maturoiu de mare. Tu scii ca
pe la Sfântulu George s'aprinde comorile in pamentu. Dă-mi mie
drumul in fântâna se-i scotu....

— Taci, cà me bagu eu!

Se pune Mariór'a in védra tienendu-se de funia, si Niti'a in-
cepe se-i dee drumulu incetisioru. Cându ajunge ea la apa, striga:
— „Destulu! Tiene in locu!“ iar' lui Niti'a i vine 'n minte se scape
de acea femeia, si asia face funi'a scapata. — „A h!“ — se-aude
in fundu, — iar' Niti'a dice: — „Sa d'usu!“

Pléca Niti'a catra casa singuru si căm gânditoriu.

Intra in casa, face foculu, pune elu de mamaliga, chiama
galitiale tóte, le hranesce, asemenea si purceii; vinu vitele din
ciurda, mulge oile, vacile, caprele, strecura laptele 'n óle cà se-si
faca untu si brânza; iar' dupa ce-si face mamaliga, se pune elu
si mananca apoi 'si hranesce câinii, — inchide vitele tóte, galitiale
si purceii si in sfêrsitu se culca si elu. Candu s'adórma, sare in
susu! — „Tu femeia, tu me strigi?“ ... Nu vede pe nimeni Niti'a.
Ér' se culca, 'nchide ochii, se sucesce si resucesce, iar' se intinde,
se 'ntórna, se mai sucesce... — pace! Nu putea se dórma! se mai
uita pe feréstra, mai aprinde luminare, ese afara pre la vite....
câinii dormu de-alungulu prismeii, — boi, vaci, oi... tóte calcate
rumegáu. Intra in tinda, cauta 'n vatra, pe risnitia, pe sub paturi;
se uita pe dupa cuptoriu... Stinge luminarea, si cërca din nou se
dórma, dar' sêmntiá óre-care cutremuru si incepe se buiguiasca.

— „Ce dracu! ce-i ast'a frate? Nu-su vinovatu cu nimica!

— „Ce se-si facu déca o-am scapatu-o, — s'a sfêrsitu!“

Ei, dar' Niti'a pretutindeni 'si vedea nevést'a!

In sfêrsitu se hotaresce, si se duce cà s'o scóta.

Pune mân'a pe-o galeata, si-si ea si-o funia mare, inchide
cas'a si pléca. Léga galét'a, i dà drumulu si striga: — „Prinde-te
bine!“ Sêmte ca s'a prinsu si trage. Trage si se mai opresce, si
apoi ér' mai trage... Cându se uita... ce se véda?

— „Ptiu! Piei drace! — Da tu esci? Eu trageám se-mi
scotu femeia, si candu cólea scotu pe draculu!“

— „Me rogu tie mei Romane! scóte-me, nu me lasá! Fii cres-
tinu bunu! Fii de tréba! Fà-ti pomaua cu mine; cà a venitu eri
cám spre séra o femeia preste mine si de adi-nópte me muncesce!
Uita-te eu erám teneru me gândiám la insuratóre, si de-a séra
pâna acum'a femeia cea ticalósa m'a facutu albu. M'am slutitu.

— „Ba mai bine 'mi scotu femeia.“

— „Of! Te rogu, nu me lasá! Las' cà ti-i scóte pe urma,
scóte-me pe mine draga, se fugu in lume! se nu o vedu câtu lu-
mea si câtu pamentulu. Mi-a luatú in carti averea — bogati'a si
totu iadulu; iara mai pre susu de tóte m'a scuipatu si mi-a datu
palme faça cu supusii miei! Scóte-me dela pedépsa te rogu! Dà-mi
drumulu pe lume!“

— „Bine! Eu te scotu, dar'...“

— „Ce vrei? spune-mi dieu ce vréi se-ti dáu, numai scapa-
me de dens'a!“

— Dà-mi cá se am poterea numai eu singuru pe lume, se
te scotu de pretutindeni: din faciarnici si din lingái, din lucruri,
din dobitóce si de ori unde vei fi.“

— „Bine! Potere se ai!“

Scóte Romanulu pe draculu, si-apoi 'si scóte femeia care se
mai botezásè, — ba chiar' se muiásè bine; cà-ci sêmti-se ea ser-
man'a numai in câtav'a vreme, decátu pretiu este barbatulu candu
poti se-lu ai lãngal tine.

Cu tóte cá Niti'a se cá m in cretia 'n spate de friç'a Mariórei,
dar' se róga elu de dens'a se-lu ierte cà a scapatu funi'a, si-a cá m
zabavitu pâna a adusu alt'a.

— „Nu face nimicu Nitisoru! Asia gresiescu ómenii!“

Iar' mergúndu ei catra casa, spunendu-si unulu la altulu ce
au patitu si ce au vediutu, se punu pe traiu blandu si dulce, cà-ci
Niti'a scotea pe draculu de ori unde 'lu aflá ca a intratu.

Facura Niti'a si cu Mariór'a lui atâtea câsciguri si atâtea
bogatii, cà nu le mai tinea pamentulu ér' draculu scotea limb'a
de unu cotu fugindú, candu audiá si vedea pe Niti'a.

Si trecura mai multu de câtu diece sute de sute de ani, de
candu Niti'a mereu scotea pe draculu de pretutindeni; cà draculu
remasesè mai uscatu decátu scandur'a si n'avea neci de ce 'lu trage
câni. Asia încátu odata draculu díce lui Niti'a:

— „Domnule Nitia! (ér' Niti'a nici nu se uità.)

— Mei Romane!“ (díce din nou draculu.)

— „Ce poftesci?“ (intrebà Niti'a).

— „Bine mèi Romane, da nu-ti ajunge de candu stringi bo-
gatii? Mai lasa-me in pace mèi, se me mai hranescu si se me mai
odihnescu si eu macaru de-acum'a inainte, cà-su flamendu, golu si
ostenitu de da duhulu din mine! Si câni me urla cà le mirosu a
peire! — Nu ti-i de-ajunsu? cà n'apucu se me asiediu bine nicairi

si tu pare că esci fermecatu! Pare că te aduce naib'a si necuratulu, asia me scoti de iute! Ajunga-ti, că me uscu pe petiôre.

— „Mai lasa se me mai gândescu! dîce Niti'a. (Si pe urma se intrêba de femeia lui — de Mariôr'a dîcîndu:)

— Hei femeia! Bietulu dracu se rîga se-lu iertu. Ce dîci tu? se-lu lasu in voi'a lui?

— „Hei, hei! da ai nebunitu?“

— „Ba nu!“

— „Apoi dar' nici n'ai multu! D'apoi dîca te mai chiama undev'a ce faci?“

— „Ce se facu? Nu me ducu si pace!“

— „Nu te-i duce de buna voie, dar' te-i duce de nevoie, că ti-oru pune sula in cîste si atunci o se dîi de rusine, că te-a invinsu draculu!“

— „Si apoi! Ce ne pasa noua, dîca avemu cu ce trai?“

— „Cum vrîi tu asiá fâ (dîce Mariôr'a) dîca nu mi-lu dîi pe mân'a mea!“

La vre-o cîtev'a dîle se întîlnesce Niti'a cu draculu, care de-abia hârâiá de fîme, de frigu si de ostenéla.

„Jupâne Sarsaila (dîce Niti'a dracului.) Am vediu tu că esci cinstitu si te tí-i de cuventu. Mi-i mila de tene, si te iertu de-acuma! Mergi in pace! Dar' se te porti bine cu mine că de nu ti-i gast Bacaulu! Hai! Piei de aici!“

— „Se traiesci mei Romane! Fîrte 'ti multiemescu! si se-ti traiésca totu nîmulu teu si toti se aiba parte de tôte...“

— „Dî, diavole, dî asiá: „de tôte bunatatile.“

— „Da! Asia se fia! (dice draculu.)

Dupa cîtv'a tempu vinu nisce solî dela unu mare imperatu de neamu alesu de pre la médianópte, aducîndu veste lui Niti'a că draculu a intratu in fét'a imperatului si covitiaesce cá unu purcelu, ér' Niti'a este chematu numai decatu, si cu rugaminte că 'si va luá plata buna.

— „Ce se me facu eu tu femeia?“ (intrêba Niti'a de-o parte pe Mariôr'a, care i dice:)

— „Pléca urechi'a se-ti spunu.“

Niti'a pléca urechi'a si dupace i siopti Mariôr'a cîtev'a vorbe pléca Niti'a cu solii la imperatulu.

Ajungîndu Niti'a, dupa vré noua dîle, peste noue mari si noue tieri, intrá la imperatulu.

Fét'a se mai liniscise puçinu si adormisè; iar' draculu sie-deá la mésa pe braçiu lu stîngu alu imperatesei, alature cu imperatulu; si cum vede draculu pe Niti'a, i sare in gátu, si-lu intrêba:

— Bine mèi Romane, da ce mai vréi dela mine? Pare că ne-a fostu vorb'a se nu me superi intr'ale mele, se me lasi se-mi facu mendrele. Asié dara?

— De, de! Mai incetu! Incetu! Fii mai blându si nu te purtá reu cu mine! Pune-te in genunchi frumasielu si saruta-mi mânu'a cá la unu stapênu cum se cade; de vréi se-ti spunu la ce am venitu.

— Ei bine!?

— Iaca asiá! Acum asculta se-ti spunu: Mai eri, mai alalta-eri mi-am scosu femeia dia fôt....

— Va-ai! Ce spui?! Ba diu, ai scosu-o!?

— Mi-am scosu-o, si acum'a dice cá vré se-ti spuna nu sciu ce; te ascépta cólea — la usia.

— Vai de mine!

— Da!

— Of, — Dómne! Spune-i cá nu m'ai gasitu.

— Cum? De ce?

— Lasa-me frate, cá nu-mi trebue câtu luna! Uite me ducu pe feréstra! Nu-mi trebue nici mâucare! Fórte 'ti multiemescu! me ducu!

Si-o rupe draculu de fuga; iar' Niti'a 'si cauta de tréba.

SE ME-NSORU, SE NU ME-NSORU?! Cluj

— Mi-a venitu acum placerea

Cá se me casatorescu,

Si de-ace'a adi voiescu

Cá se-ti dái si tu parerea...

— *Se te-nsori te sfatuescu.*

— Déca inse din gresiala

De-o nevésta rea asiu dá,

Care-ntr'un'a me-ar' certá,

Spune-mi ar' fi procopséla?

— *Nene, nu te insurá!*

— Déra am vediutu o fêta

Ce nu-o potu a-o uitá,

Ori si câtu asiu totu catá,

Anim'a-nceputu se-mi bata...

— *Cata dar' a te-nsurá!*

— Déca inse-a mea iubita

Carei'a tóte i-asiu dá,

Intr'o dí ea m'ar' tradá

Mi-ar' fi viéti'a fericita?

— *Dragulu meu, nu te-nsurá!*

— Dar' aseptu cu nerabdare

Se potu a-o-imbracisia,

Se potu a-o sarutá...

O iubescu cu infocare...

— *Cata dar' a te-nsurá!*

— Inse caudu ar' face frate,

Multi copii ce mi-ar' mâncá

Totu ce eu asiu aduná,

Ar' mai fi mai mari pecate?

— *Dragulu meu, nu te-nsurá!*

— O sperantia inse mare

Atunci potu a capetá;

Asti copii voru cautá

Cá se-mi dee ajutorare...

— *Cata dar' a te-nsurá!*

— Dupa câtu mi-ai spusu amice,

Nimicu nu potu invetiá;

Mi-ai disu *nu*, mi-ai dísu si *da*,

Incâtu eu nu sciu ce asiu dice...

— *Dragulu meu, fa cum vei vrea!*

Rusulu si orbulu.

Erá o di de serbatóre; sórele resarise mai radiosu, si unu vèntu dulce de primavéra respandíá resunatórele vibratiuni ale clopoteloru besericei Sf. Nicolae din orasiu.

Evlaviosii crestini se grabíáu a responde acestei sânte invitari, mergîndu se asculte liturgi'a.

Unu Rusu, tocmai trecea, din intemplare, pe la numit'a beserica; evlaviosu cum l'a facutu Domnedieu, si audîndu domnediescile intonari ale corului numitei beserici, intrá in launtru.

Tocmai se cetíá evangeli'a. Elu ingenunchiá indata si cu mâ-nile pre peptu, capulu plecatu, ascultá cu mare atentiune intielep-tele invetiaturi ale evangeliului; dintre tóte, un'a mai cu séma i se intipari in minte, cá:

„Déca cinev'a dá unui seracu cev'a, i va dá si Domnedieu lui insutitu.“

Candu esî, grigi'a lui cea mai mare fû de a cautá unu seracu. Si gasi. Acest'a erá unu orbu, anume Stanciu, pe care 'lu cunoscea, fiindu-i vecinu.

Rusulu avea in busdunariu unu dieceriu si unu galbenu. Incepù se cugete in modulu urmatoriu:

„Sfânt'a evangelia díce, cá: Cine va dá unui seracu cev'a, i va dá si Domnedieu lui insutitu. Sfânt'a evangelié nu minte nici-odata; eu am unu dieceriu si unu galbenu. Se-i dáu orbului astui'a dieceriulu, cá se-mi dee si Domnedieu o suta, si-apoi... 'mi-e destlu galbenulu“... .

Si, ori impiusu de sèmtientulu iubírei, ori predominatu de unu calculu de interesu, elu scóse si dede unu banu orbului.

Fàrà a mai ascultá la bene-cuventarile si multiemirile nenorocitei fíntie, pléca repede, veselu cá a implenitu o fapta buna, si cu speranti'a de-a fi resplatitu.

Se dusè se prândiesca. Cându voi se platésca, bagá mân'a in buslunariu si... remase incremenitu... nu gasi decátu dieceriulu, — galbenulu nu mai erá!

Nenorocitul se insieláse, crediendu cá dá orbului dieceriulu f-i dásè galbenulu!...

Ce erá de facutu? Nu-i ajungeá nici cu ce se platésca prân-diulu!... I veni o idee... pândi unu momentu candu nu fû observatu si cu o indemanare caracteristica.., se facù neveditutu.

* * *

In dóue minute fû dinaintea casei orbului cerşitoriu.
Batù.

— Cine e? întrebà unu viersu din lontru.

— Deschide, sum eu, binefacătoriu d.-t'ale de mai înainte, vecinulu d.-t'ale, te rogu deschide, am cev'a grabnicu se-ti vorbescu... ,

— Poftimu...

In casa erá numai orbulu singuru.

— Ce intemplare te aduce la mine scumplu meu vecinu, dîse elu candu sêmtî pe Rusu intrandu.

— O, bunulu meu betrânu, scîi mai adineaori, candu am estiu din beserica, te-am vediutu... mi s'a facutu mila de d.-t'a, si am vrutu se te miluescu, si ti-am datu...

— Da, 'ti multiemescu. O! numai Domnedieu scie câtu m'am rogatu pentru sanatatea d.-t'ale...

— Dar' stai... in locu inse de a-ti dá unu dieceriu, ti-am datu unu galbenu; singurulu pe care 'lu aveám, te rogu dà-mi-lu inapoi si tiene dieceriulu, alt'feliu sum nenorocitu... numai acela 'lu aveám... dà-mi-lu te rogu...

— Vai de mine! vecine, ce vorbesci! Mie galbenu?! Dar' n'am vediutu form'a galbenului decându sum...

— Te credu... pentru că esci orbu din nascere... dér' nu me lasá... elu 'mi erá singur'a sperantia...

— Domnule, mie nu mi-ai datu nici unu galbenu... póte d.-t'a voiesci se glumesci, dér' afla că eu nu am voia la acést'a... lasa-me pe mine se-mi plângu nenorocitele mele dfle... si cauta mai bine a-ti aduce aminte unde 'lu vei fi datu in vre-o-alta parte...

Vediendu că n'o scóte la capetâiu cu orbulu, Rusulu se hotarî a-si resbună.

— Póte... da, sciu si eu... dîse elu cu unu tonu prefacutu... l'oiu fi uitatu in hainele cealealte nu e de mirare... me ducu dar' se-lu cautu... că-ci n'asiu crede că tocmai mie, benefacatoriului d.-t'ale se-i faci unu reu asia de mare! Adio... bunulu meu betrânu... si iérta-me că te-am banuitu...

— Nu-i nimicu... nu-i nimicu...

* * *

Rusulu se facu că pléca, deschise usi'a si-apoi inchidiendu-o remase totu in casa si se ascunse binisioru dupa unu dulapu, de unde potea se véda totu fara cá se fia vediutu, la casu de ar' intrá baiatulu care calauziá pe orbu.

Acést'a, dupa ce asceptá câteva'a minute pana ce socoti că Rusulu s'a departatu... puse mân'a la brêu si luandu galbenulu din coltiulu unei naframe:

— Bine a dîsu, cene a dîsu că Rusii asti'a suntu unu feliu de turma de dobitóce... dîse elu rînjindu-se... mîi că prostu mai e,... cum credea elu că o se-i mai dáu eu bunatate de galbenasiu, ha... ha... ha...

Si se duse pipaîndu la unu patu si plecându-se scóse de sub perina o cutióra plina érasí cu galbeni.

— Asiá, siedi si tu aci cu fratorii tei, díse elu punendu galbenulu in cutie... mai bine decâtu in busdunariulu nètotului àlui'a... ce am se mai ridu cu Dinu.

Dinu erá unu prietenu alu lui totu orbu.

Rusulu asceptà pâna ce sfêrsí orbulu, si apoi se duse lini-sioru, fàrà sgomotu si redicandu perin'a luà cuti'a cu galbenii...

Orbulu sêmîtí cã âmbra cinev'a prin casa, o banuiala, cá unu fulgeru i trecù prin minte, se dusé îndata la patu, redica perin'a, pipaie, dar'... nu gasí nemicu...

Intre acestea Dinu tocmai intrà pe usia, venindu se prandiésca cu Stanciu.

Copilulu cu care veníse elu se dusesese se se jóce, pâna va fi chematu, — cu acel'a alui Stanciu.

Acest'a negasindu-si cuti'a si audîndu usi'a deschidendu-se crediù in turburarea lui, cã hotiulu care-i furáse banii vrusesè atunci a esí pe usia cá se fuga, — dà repede spre usia... dér' se isbí de Dinu care intrà, si apucandu-lu cu furie:

— Hotiule! dà-mi banii! banii! mi-ai furatu banii!...

Dinu remase incremenitu: nu sciá cine-lu apucáse. Apoi cu-noscându viersulu lui Stanciu:

— Stài omule, i díce elu, — ce? ai inebunitu?... Ce bani?... eu se te furu?... vino-ti in fire, sum eu... prietenulu teu... Dinu.

— A!... sum pierdutu... banii mei... banisiorii mei... mi-au furatu banii... hotii...

— Stài Stanciule... liniscesce-te, ce tí-s'a intemplatú? Ce bani? spune-mi si mie.

Stanciu i povestí tóta intemplarea.

— Prostu esti mèi Stanciule, díse Dinu, dupa-ce sfêrsí, — de... iérta-me cã-ti dícu asia... apoi bine mèi, acolo se tinu banii?... iá pipaie aici...

Si dicîndu acestea 'si scóse caciul'a si luà din ea o tichiutia plina cu taleri.

Rusulu atât'a asceptà... intinse mân'a si luà tichi'a... apoi esí lini-sioru pe usi'a care remasese deschisa, lasandu pe cei doi orbi certandu-se, pentru cã Dinu crediuse cã Stanciu i luáse tichi'a si o cerea dela densulu îndereptu.

Rusulu nu se oprí decâtu acasa.

Candu numerà galbenii si cu talerii, aflá in totalu o suma de noué-dieci si noué galbeni.

— Adeveratu a graítu pop'a, díse elu cu bucuria... numai cu unu galbenu a gresítu, — dér'... se speramu cã... cine a datu noué dieci si noua... va mai dá si pe alu sutalea.

RISETE si ZIMBETE.

Din resboiulu Romaniloru contra Turciloru. In spitalulu dela Turnu-Magurele, unu bietu soldatu ranitu de mórte 'si dedea su-fletulu.

Preotulu siedea lângá elu cu luminarea in mâna si-lu imbarbatá la cea din urma lupta a vietiei pamentesei.

— Ai cugetulu impacatu? — i díse preotulu.

— Dá, parinte, respunse soldatulu, am indeplenu de curêndu o fapta buna: — amu facutu crestinu pe unu turcu.

— Cum asiá? întrebá pop'a curiosu.

— Intrase-mi in Griviti'a si unulu din turcii cadiuti 'mi cere ajutoriu. Me apropiu de densulu se-lu redicu, dar' atunci elu scóte iataganulu si vré se me strapunga; câtu ai clipi din ochi l'am si pocnitu preste mâna, de-i sari cutítulu câtu colo. — „Ajutoriu! iérta-me!“ — 'mi repetá elu vediendu cà-i punu tievea puscei mele la peptu.

Ce-au luatú Rusii? — Cu ocaziunea festivitatfloru ce se facuserá la trecerea armatei romane in Dobrogea, pe arcurile de triumfu redicate in Brail'a (Romani'a) eráu inscise cuvintele: Plevn'a, Griviti'a, Nicopoli, Smêrdanu etc. Unu oficiaru rusu, care priviá dintr'o feréstra, adresandu-se catra o dómna romana i-i díse:

— Déca romanii au luatú Plevn'a, Griviti'a si tóte celealalte: noi ce-am luatú?

— Basarabi'a!!! respunse dómn'a cu unu tonu ironicu.

Una proba. Pre banc'a acusatiloru se aflá unu individú, cu o cautaturá infricosiatá, invinuitu cà a atacatu in tempu de nópte pre unu caletoriu, care acuma jace mai mórtu.

— Acusatule, díse presiedintele, ce díci, pentru de a te aperá?

— Domnulepresiedinte, te rogu, eu nu sum vinovatu, n'am facutu nimicu alt'a, decátu mi-am probatu noulu cutítu celu cumperase-mi numai cu câteva ore inainte.

Intre doi prunci: — Cene suntu acei trei domni de lângá mamat'a? — „Tat'a cu doi prieteni ai sei.“ — Care e tatalu teu? — „Cel'a care stá mai departe de mam'a.“ — De unde scii? — „De acolo, cà singuru elu bate pre mam'a.“

De ce-i paguba? Unu tiganu incercíndu a trece preste vale se inecá. Unu romanu, dupace se osteni inzadaru se-lu scape, merse si spuse fiiului inecatului.

— Mèi Danciule, alérge cà s'a inecatu tatat'o.

— Aa!!! Aoleo! si pip'a mea la elu! — pipa nóua nouitia.

